

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

Előfizetési ára:

Egy évre 240.000 korona
Félévre 120.000 korona
Negyedévre 60.000 korona

Főmunkatárs:

VÁZSONYI VILMOS

Felélős szerkesztő: CSERGŐ HUGÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII. ker., Aréna út 80. sz.

Telefón: József 55-71

Megjelenik minden szombaton

Kanyarodás jobbfelé

Irta: VÁZSONYI VILMOS

Órákig tartott a miniszterelnök beszéde. Akinek sok a mondanivalója, az röviden és tömören beszél. Aki sokat akar elhallgatni, az hosszú beszédebe burkolja hallgatását. Paradoxonnal azt lehetne mondani, hogy *hangosan órákon át hallgat*.

A frankhamisítási bűnügy lényegéről nem mondott semmit. Az volt az indokolása, hogy az ügy még *nyomozati stádiumban van*. Ez persze nekünk szól idehaza. *A francia lapokban bőven nyilatkozik a bűnügyről úgy a miniszterelnök, mint az igazságügy-miniszter.* Legutóbb a párizsi *Matin*-ban olvastuk az igazságügyminiszter úrnak imánár idehaza hitelesített nyilatkozatát, mely szerint az ügy főbűnöse *Windischgrätz* Lajos herceg, aki *azért akarta a hamis frankokat forgalomba hozni, mert vissza akarta szerezni azt a nagyjösszegű dollárt, amit a vállalkozás szervezésébe befektetett.* A párizsi *Matin*-ban elmondja azt is az igazságügyminiszter úr, hogy a postatakarékpénztár vezérigazgatója még decemberben is vissza akarta tartani a hamisítókát a hamis frankok forgalombahozásától és elmondja, hogy a vezérigazgató *400 millió személyes hitelt adott Windischgrätz hercegnek.*

Furesa dolog, hogy a párizsi sajtó részére az igazságügyminiszter úr *nyomozati ügyben már döntő véleményt is mond.* És nagyon érdekes, hogy éppen úgy, mint a miniszterelnök, ő is *Windischgrätz* hercegen látja az egész akció fővezetőjét. Idehaza a nyomozás eddigi eredményeiről nem hallhatunk semmi hiteleset. Mintha vesélyezettetni lehetne a nyomozás érdekeit ott, ahol *december közepétől* — amikor *Jankovich* Arisztidet és társait Hágában elfogták — *január 4-ig* nem lett volna éppen elegendő idejük a részeseeknek arra, hogy jól felkészüljenek a nyomozásra és előre megállapítsák védelmi módszereiket! A külföld számára a kormány tagjainak sok a mondanivalójuk. Mert hiszen a külföldön könnyű operálni a hercegi címmel és a külföldön elhiszi, hogy *Windischgrätz herceg*, a politikailag teljesen befolyástalan, semmiféle hatalmat nem gyakorló, tisztiséget nem viselő, komolytalan hirben álló, könnyelmű és könnyen begratható ember kényszerítette térdre az állami térképzési hivatal tisztviselőit, egy volt tábornokot, egy volt ezredes, egy volt őrnagyot, ő *hajtotta igójába az országos főkapitányt*, ő szervezte meg a tettere kész ifjú gárdát, amely hamis frankokkal külföldi hódító útjára indult.

A bűnügy részleteiről nem tudunk meg semmit újat a miniszterelnök beszéde után; és az a tényállás, hogy *Windischgrätz* és *Nádasy* kettesben képviselték azt a hatalmat, amely egy esztendőn át nagy apparátussal folytatta a hamis frankok gyártását. *Egy hercegi titkár, néhány fiatalember: ennyi az egész! Készen vagyunk!*

A miniszterelnök úr beszédében — miként már a hivatalos jelentésben — főleg arra fektette a súlyt, hogy *a büncselekmény semmiféle irányzatnak nem írható teherlapjára.* Egyéni vállalkozás! A miniszterelnök úr nem akarja észrevenni, hogy az *összes résztvevők a jobboldali irányzat hívei* és boldog mosollyal hivatkozik arra, hogy a bűnösök között van egy nyomdász is, aki *szociáldemokrata képviselőt választott védőjéül.* Nagyszerű! Igaz, hogy ez a munkás azóta *rozettás tisztviselővé* lett. Igaz, hogy a szociáldemokrata képviselőtől *meg is vonta a védői megbízást.* De mindegy! Kár, hogy nem ismerjük *Kovács Gáspár* urasági inas politikai nézeteit, mert ezen a réven talán még tovább lehetne üzni-fűzni a szellem-dús következtetéseket. Valóban ezt az érvelést már csak egy lépés választja el a fajvédő és kurzussajtó kedvence kitalálásától: *Schulze Chajem Izidortól, a titkos német horogkeresztes izraelitától, aki csak azért segített hamis frankokat gyártani, hogy a titkot valódi frankért elárulja a franciáknak.* Gaz árulónak kellene minősítenünk *Schulze Chajem Izidort*, — *ha egyáltalán élne*, ha egyáltalán *Chajem* avagy *Izidor* volna és nem inkább vagy élő, eltűnt horogkeresztes — miként az vala a valódi *Schulze*, akit büszke hazánk nem adott ki Németországnak — avagy *célszerű meselak, ködlovag, akit mesterségesen hoztak a világra, hogy nemlétező alakjával izgathassák a szívesen és könnyen hívők fantáziáját.*

A lokalizálás gondosan elvégzett munkája után a miniszterelnök úr hosszasan ismertette a *külföldi sajtó áhíreit.* A célzat világos volt. A harcok baloldalt akarta esendesen meggyanúsítani, hogy e hírek az ő révén kerülnek a külföldi sajtóba. Mintha nem tudná, miként keletkeznek Budapesten álhírek, mint terjednek, mint tartják magukat *annál erősebben, minél aaptalanabbak.* Mintha nem tudná, hogy ezek az álhírek édes testvérei *Schulze Chajem Izidornak* és a nyomozás első stádiumában felröppentett ana esodálatos híreknek, hogy a hamis frankokat

A frankügy politikuma

Vázsonyi döntő sikere a parlamenti bizottság kivívásában

Irta: dr. BAROSS JÁNOS nemzetgyűlési képviselő

Az istenverése csak nem akar szünetelni; a mi nemzedékünket tíz éve csupa gyász és szégyen éri. A kezébe vettük, kivéztet magyarral nemzet alig hogy vonzólgatni kezdte csonka testét, egyszerre csak rázuhant egy olyan világbotrány, aminek kül- és belpolitikai, pénzügyi és közgazdasági következménye a legsúlyosabb veszedelmekkel fenyegetett.

A kormány először az eltussolás strucepolitikáját akarta csinálni, két hétig elvonta az ügyet a sajtó és politikai fórumok nyilvánosságára elől; a külföld minden lapjában tombolt már a botrány minden részlete, míg nálunk még csak suttogták a legvadabb valószínűségeket, amik aztán egy hét múlva sorra — valóknak bizonyultak. Az emberek megálltak az uccákon és csoportokba verődve tárgyalták, találgatták, hogy kik és miért zúdították az országra ezt az újabb szerencsétlenséget. Háromféle föltevés forgott közszejön. Hogy az egész csak közönséges *haszonlesés* alapuló bűntény, ez a feltevés hamar eloszlott, mert olyan nevek kerültek forgalomba, melyek azt kizárták. Aztán arra gondoltunk, hogy a nemzeti szerencsétlenségünkől megbombolt idegű emberek *kétségbeesett irredenta* próbálkozása. Végre jött a harmadik és talán legvalószínűbb feltevés, hogy ez a jó ezeréves szokásszerű *magyar pártoskodás, párt-király fogdosás, hatalomutáni kapkodás, tehát politika* igenis van benne, de nem kétségbeesetten nemes, hanem *nemzetrontó párttusa*.

A károsult francia bank által kiküldött párizsi tisztviselők és detektívek megjelenése azonban erős reflektorsugárral világított be a mesterséges ködbe, és csak akkor kezdte látni a politikai világ, hogy micsoda meredély szélére lökte szerencsétlen országunkat egy politikai szövetkezet, amelynek analógiáját a XVII. század magyar történelme adja. Úgy hívták az ilyen-féleket akkor találó régies szóval: „*a kalandosok*”.

A demokratikus ellenzéki pártok e nagy nemzeti

veszedelem elhárítására újból őszintén szövetkeztek és hetek óta éjjel-nappal vállvetve dolgoznak az ország megmentésén. A ránk háruló óriási feladat kül- és belpolitikai, de társadalmi is. Mindenekelőtt *a politikai háttér* tisztázását kellett megindítanunk, mert csak a teljes és őszinte igazság alkalmas arra, hogy a felülgült külföldi közvélemény előtt Magyarország diszkreditált jó hírre helyreálljon. De el kell háritanunk hazánk felől azt a veszedelmet is, amit „teljes feldarabolás” vagy legalább is „korridor-rendszer” neve alatt nem szünnék meg áhítózni a szomszéd államok némely túlzó nacionalista politikai irányai. Hasonlóképp csak a tiszta igazság mentheti meg az ország pénzügyi és közgazdasági érdekeit is.

Kormányunk elhibázott pénzügyi és kereskedelmi politikája amúgy is tíz balkézrel, rettenetes kömny, szenvedés és nyomor árán „szanalta” az országot. Közgazdasági életünk teljes tönkretételével egyetlen egy eredményt ért el, pénzünket stabilizálta. Ezt a „véres valutát” csakis úgy menthetjük ki sértetlenül ebből a szerencsétlen botrányból, ha a külföld előtt tiszta bort öntünk a pohárba. Az igazság kiderítése tehát minden családapára nézve egzisztenciális kérdés.

De nemcsak a külpolitikai és a gazdasági fronton kell a mentési munkát végeznünk, hanem *belső* veszedelmek ellen is küzdenünk kell. Szorgos és szakavatott kezek amúgy is állandóan izzó állapotban tartják nálunk a felekezeti és társadalmi gyűlölséget, most mintha azonban a láthatatlan rádiókon terjesztenék azt a babonát, hogy: „*a bankhamisítás firtatása csak zsidó-szociálista érdek, az eltussolás pedig nemzeti és irredenta kötelesség.*” Két újabb fronton kellett tehát felvenni a harot. Mindenek előtt *meg kell védenünk mindnyájunk legszentebb nemzeti ideáljait attól, hogy vésőt, öreg gyerekek bornirt és ostoba kalandorkodásával azonosítsák* és így hosszú időre teljesen diszkredi-

TÁRCA

Jókai Budapestje

Irta: dr. WILDNER ÖDÖN

Milyen volt fővárosunk azidőtájt — a mult század negyvenes éveinek közepén —, hogy Jókai állandó lakosa lett? A nagyá fejlődés magaslatáról visszanezve, szokásba vették, hogy a régi Pest-Budáról a gulliveri kicsinylés hangján szóljanak, kedélyesen elhumorizálva e Liliput furcsaságairól, a szigorú valóság rovására. Maga Jókai mutatott erre példát emlékezéseiben, de utána Mikszáth már még erősebben túloz, illetve kicsinyít. Szerinte (*Jókai és kora I.*) az akkori Pest törzslakossága sört iszik vagy rácürmöst, németül trotyog és nem törődik a közügyekkel. Aki valamire való ember benne, az mind nem tartozik hozzája. Arisztokráciája nincs, a legnagyobb úr a nádorispán, meg a vicispán, Nyáry Pál, de az sem pesti. Élnek benne bírák, országos és megyei tisztviselők, múzeumdirektor, akadémikus tudósok, egyetemi professzorok, kiváló írók, de ezek mind másüvé számíttják magukat. „Pesten nincs odahaza senki, csak a spiszburger, s az mind hasznavehetetlen, lélek nélkül való népség. Kereskedelme, forgalma primitív, van

négy országos vására és megvan a Szt. István jobbkeze. Az egyetlen tiszta kéz, mely önzetlenül emeli a várost, idecsöditve egy évben egyszer az ország lakosságát; a törökök idejéből maradt fürdői, a túlsó parton, néhány podagrás beteget vonzanak kezdetleges vendéglőibe, melyekből nyolc van; egyeteme egy csomó diákot hoz össze; van 13 ujságja, 33 kávéháza stb.”

Ebben a kis jellemzésben mindenki megláthatja a belletrista színezését és hatást célzó beállítást. Ezzel szemben nézzük azonban az ugyan gyér, de mégis pozitívabb — adatokkal megvilágított valóságot.

A két testvérváros akkor is megvolt nagy területének primitív beépítésére a korabeli térképek nyugtanak felvilágosítást. A beépített rész határvonalai Pesten, nagyjából, a következők: a belvárosi Dunaparton, a mai vámházon túl elterülő Molnár-tó, a Ferencvárosban a Soroksári-, Üllői útnál a Gyep- és Lilliom uca, a Józsefvárosban a Josephinum, Kálvária tér, Örmölvölgy- és Karpfenstein ucca; az akkori Kerepesi út jobboldala már a Rókusnál, mai erzsébetvárosi (akkor még a Terézvároshoz tartozó) oldala a mai Rottenbiller uccánál szűnik meg; a Terézváros (amely a mai Erzsébetvárost is magában foglalja) a Gyár uccán túl (mai Liszt Ferenc, illetve Jókai tér), a Lipótváros az Új épületen túl (mai Szabadság tér környéke), már beépítetlen terület. De közben is számos az üres terület és kert (így pl. a Király, a Gyár és a Rózsa uccák és mai Podmaniczky ucca közt volt „Pacsirtamező”). A mai Váci út csak a legelején van

tájjak és lehetetlenné tegyék a világ közvéleménye előtt jogos követelésünk és sérelmeink érvényesítését.

A negyedik nem kevésbé fontos feladat, ami ránk hárult, az, hogy szerencsétlen országunk és társadalmunk romjait a felekezeti és osztálygyűlölet pirománikusainak hatványozott újabb kísérletezése elől elvonjuk. Mert ha tán soha máskor, de most ezekben a katasztrófális időkben minden bizonnyal életérdek, hogy a nemzet minden fiában felébredjen az *összetartozandóság* érzete. Keresniünk kellett tehát *forumot*, amelynek *szuverén* hatalma legyen a politikai igazság kiderítésére, viszont, amelynek ne legyen olyan forró, a társadalmi és felekezeti gyűlölködések kirobantására oly alkalmas légköre, mint a parlament plénumának.

Ezekkel a tulajdonságokkal csak egy *parlament* vizsgálóbizottság bírhat. Ez az egyetlen alkalmas eszköz arra, hogy a négy fronton reánk várakozó országmentés munkáját sikerrel végezhessük. Két hét óta, éjjel és nappal, kulisszák mögött és nyílt színen, parlamentben, klubokban és házitűzhelyeknél, a diplomácia ravaszkodásaival, a politika sakkhúzásaival, és a közös, haldokló haza szeretetére való kétségbeesett apellálásával, végre győzött a demokratikus ellenzék, és szerda este Bethlen miniszterelnök hozzájárulásával, egyhangulag elfogadta a nemzetgyűlés a *Farkas István* által előterjesztett indítványt egy parlamenti bizottság kiküldésére. „La verité est en marche”!... A lelketől, idegőrlő munkából mindegyik demokratikus ellenzéki párt becsülettel és hűséggel kivette részét, de a diadal országrésze a szellemi vezért: *Vázsonyi Vilmost* ületti!

Leteszem a tollamat egy percre, egy negyed század politikai emlékei tolonganak öszülő fejemben, mikor ezt a nevet leírom.

Együtt kezdtük a politika harcait huszonnégy évvel ezelőtt, még a sándoruccai parlamentben, — szembenálló táborokban. Ő akkor bontotta ki a városi demokratikus tömegek zászlaját, én egyik szerény úttörője voltam a falusi agrárpolitikának — *Bethlen Istvánnal* együtt — *Károlyi* Sándor gróf vezérlete alatt. Sokszor ütöttük össze a pengét, néha élelet is végtünk, de mindig egymás megbecsülésével. Szemem előtt nőtt nagyra *Vázsonyi*, pedig akkor még kritikussabb mértékkel szabták a politikai nagyságot, mint manapság — amikor ebben a kis országban csak liliputi

politikusok tolonganak. *Vázsonyi* nagy kartársai közül *Károlyi* Sándor gróf és *Vázsonyi* nagy ellenfele, *Polónyi* Géza, már nem érték meg Trianont.

A gondviselés kegyetlensége úgy rendelte, hogy a mai bánatok és gyötrelmek között az ország megmentésére új nagyokat nem bír kitermelni a nemzet géniusza és a régiek közül nem áll rendelkezésre más, mint *Andrássy* kritizáló intelligenciája, *Apponyi* elméjének ideális szépsége, és *Vázsonyi* nagy, kemény koponyája, tele nemcsak sziporkázó, hanem előrelátó és összefoglaló, nagy elmével és a nehéz életküzdelem leszárt, lehiggadt tapasztalataival. Pusztuló nemzetünk fakó szekereit megvadult lovak most megint majdnem felborították, az utolsó percben *Vázsonyi* kapott erős kézzel a gyeplők közé és visszarántotta, helyes útra az ország szekereit a meredély széléről. A nagy felfordulásban, amikor mindenki elvesztette a fejét, egyedül ő tudta, hogy mit kell csinálni és hogyan kell csinálni. Nem hagyta magát megtántorítani a gyávák által és nem bírták őt túlzásokba vinni a hevesfejük. Nagy guvernementális képességeit és semmiféle szituációban esőtöt nem mondó, Isten-áldotta eszét csak most volt alkalmam teljes igaz nagyságában látni és megbecsülni. Sőt mondhatom, hogy rám nézve, mint a politika öreg amatőrére, szinte élvezetet jelentett a legnehezebb munka és tárgyalás is az ő környezetében, látva azt a biztos agyműködést és azt a becsületet, önzetlent, őszinte magyar hazaszeretetet. De nemcsak mi, akik közvetlen környezetében segítettünk a szekereit a fölborulástól visszatartani, látjuk és becsüljük *Vázsonyinak* ezt a történelmi munkáját, de látja ma már az egész magyar nép és követni fogja a demokrácia zászlaját, — a saját zászlaját. Ez a demokratikus politika az egyetlen eszköz minden erőnk egyesítésére, minden romboló társadalmi méreganyag kiküszöbölésére és minden belső és külső ellenség legyőzésére, amely közös, nagy nemzeti céljainknak útjában állhat. Ezen az egyedüli igaz úton fogunk megindulni, városok és faluk, kicsinyek és nagyok, szegények és gazdagok, keresztények és zsidók, és ez az út kell hogy a célhoz vezessen, mert egyedül a nép a forrása minden erőnek, újjászületésnek, testi, lelki és nemzeti megújulásnak. Kétségbe kellene esnem nemzetünk életösztönének megfoghatóságán, ha nem ezt az utat és ezt a zászlót követné!

némikép beépítve. Hiányzott az utóbbi Alsó-Dunasor (ma Ferenc József rakpart) egész, gyönyörű kulisszája: az Első Magy. Ált. Biztosító, Hungária-, Bristol-szálló stb. palotásra.

Hát még, ha a beépítés módját vesszük. Milyen túlnyomó a földszintes és kertes ház! A Belvárosból kiérve, a néhány palotaszerű és közképlet mellett, pl. a Nemzeti Múzeum, az első alakjában álló Nemzeti Színház, a Rókus-kórház és Ludoviceum tözsomszéd-ságában kisvárosi, alacsony házikók lapulnak meg, amelyek tűzveszélyes anyaga (fa) és fedése (zsup, nád, zindely) ellen sokáig hiába küszködnek a szabályzatok.

Az 1838-iki nagy árvíz következményeit, — amikor is a pesti 4251 házból 2281 teljesen elpusztult, 827 jelentékenyen megsérült (Budán 762-ből 397 pusztult el) — csak nehezen pótolta az építkezés. A szemrevalóbb és szabályosabb uccák színlaljai mögött foghíjas uccák, pittóreszk zeg-zugok és rendtelenség. A Fördő (ma Gróf Tisza István) ucca 3, a Béla ucca 4, a Széchenyi ucca 4, a Vas ucca 7, a Köztelek ucca 1 házat számlál.

A közművek igen hiányosak. Az utépités és kövezés is sok hiányt mutat.

A közvilágítást 608 Argand-égős, 801 közönséges kőolajlámpa szolgáltatja. (7% a kiadási tételek közt.) A gázvilágítás csak a Nemzeti Színházban és egy pár nagykereskedésben működik, mint közvilágítás még csak a tanulmányozás stádiumában van. Olvassuk, hogy „Rottenpiller” alpolgármester e célból külföldre utazott. De Jókai nem hisz a megvalósulásában: „Akad

keresztény ember, aki még azt is hiszi, hogy Pesten lég-szesszel lesznek világítva az uccák. Ezt nevezem aztán *levegőre* épített reménységnek. (*Életképek* 1847 547 l.) Buda sötétségéről még sűrűbben tréfálkoznak.

Abban az időben Pestnek kerekén 88.000, Budának 35.000 lakosa van, nem számítva a 7—800 katonát. Nyelvre nézve a két testvérvárosnak erős $\frac{3}{4}$ -a magyar, több mint $\frac{1}{2}$ -e német (Budán 60%), ezenkívül sok a rác, tót, Vallás tekintetében kb. 60% róm. katolikus, 12% zsidó (Budán az óbudai részekkel 6%, Pesten 7%); nagyobb számban szerepelnek Pesten a lutheránusok. Budán a *nemesi* családok számát 300-ra, Pesten 1000-re teszik. Ezekhez számítva családunkat, alkalmazottaikat, valamint a honoratiorokat, köztük Pesten 550 ügyvéd, 200 orvos stb. ez a rendiségileg kiemelkedő osztály Budán 2000, Pesten 8000 egyént számlál. A polgári foglalkozási ágak közül az *iparról* vannak bővebb adataink. 1846-ban Pesten 40 nagyobb gyárat (5 selyem, 14 gypjú-, gypot- és félselyem-, 2 posztó-, 3 gépgyár és hengermalom, 1 cukorfinomító, stb). Buda 10 nagyobb gyárat számlál. A céhek szerint szervezett iparban van: Pesten 3114 mester (ebből 340 zsidó), 6919 legény és inas (ebből 881 zsidó); cébenkívvli 488 kontár, 876 gyári munkás. *Kereskedőt* Pest és Buda összesen mintegy 1000-et számlál. (A pontos adatok későbbiek). A különálló zsidó kereskedelmi testület másfélszáz tagot mutat föl. A kereskedelem túlnyomó része tranzit: Bécs, Buda, Pest és a magyar vidék közt, némileg a Balkán és a magyar főváros közt is. Leginkább az országos vásárokon bonyolódott le-

Ki az eljövendő?

A kérdés nemrég a Tesz elnökére vonatkozott. Azóta az akkor még eljövendő már eltávozott az elnöki székből. A kérdés nyomán felvihart az királykérdés. Előterbe került a legitimista mozgalom ügye és az a furcsa körülmény, hogy ép a Habsburg-ház egy különben szimpatikus és tehetséges, fiatal tagja áll szemben a trón egyébként jogszerű várományosával. Egalité Fülöpöt emlegették egyesek. Helytelenül. Mert Egalité Fülöp forradalmi megalkuvó volt, opportunistá csupán. Itt ellenforradalomról és nem opportunitásról, hanem esetleges vezérletről volt szó. De az események kergetik egymást. Mi tegnap szenáció volt, ma csak emlék. Karácsonykor Klebelsberg gróf írt vezércikket a vidéki fajtvedő sajtóba. Akkor úgy látszott, hogy ő az eljövendő. És feleletül kipattant a frankhamisítási botrány. Komornyikkal kezdődik, titkárral folytatódik, majd jött a herceg és végül a mindenható országos főkapitány, a mellékkormány állítólagos feje. És azóta ez a kérdés izgatja a közéletet, ez a probléma kavarja a szénvedélyt, ez érdekelt ma mindenkit, mert ez az élet, ez a jövő, ez mindannyiunk sorsának eldöntője.

Hamis bankó, mint a politika központja. Szomorú és tragikus valami ez. Nagy eréllyel indul a nyomozás, azután — a látszat szerint — ellanyhul. A fajtvedők pártja és sajtója az első napokban csendes, levert, de egyszerre hangot kap. Izgatóbbnál izgatóbb cikkek jelennek meg a „Szózat”-ban. Kiröpül a jelszó: „Ellengöz jobbról!” És a kormány betiltja a „Világ”-ot.

A széthullni készülő demokratikus blokk egységben és erőben forr össze. Megkezdődik a politikai harc. Egész Európa szeme minket figyel. Sajnos, mindig csak ilyenkor figyelnek. Valamikor Kossuth Lajost figyelték. Más idők voltak. A nemzet ma is ugyanaz, mint akkor. Csak feldarabolt, csak tönkretett, csak szerencsétlen. De ezt odakünn nem akarják tudni. Odakünn csak egy esemény ismeretes: a frankhamisítás.

Viharok előjelében ül össze a parlament. Teljes rendőri készültség a városban. Jegyekért ostromolják a nemzetgyűlés háznagy-i hivatalát, sőtéthik a tömeg az Országház téren. A karzatok zsúfoltak. Mánaszaszonyok az első sorokban. A karzat képe régi békebeli, olyan, mintha Kluen-Héderváry volna még a miniszterelnök és az ellenzék vezetői Justh Gyula és Kossuth Ferenc. Csak az ülésterem más. És ebből a sivár alkalmából telik meg a külföldi diplomaták karzata, s az újságírók közt francia újságírók és más európai világ-lapok tudósítói.

Bethlen beszél. Még sohasem volt ilyen ideges. Nehezen hallgatják, közbeszólások pergőtüzében áll. Régi, nyugodt beszedei esengenek fülünkben. Bemutakozását — Teleki Pál után — bizalom kísérte. Azután több viharos ülés emléke: Detronizáció... „Vannak szervezeteink”... Esküdt-ügy... Ingyen részvény... Ebben a furcsa csokorban mindig nyugodt maradt. Most ideges.

Pedig a pártja most is mellette volt, pártja, melyet még Gömbös és Eckhardt szervezett és amely vele volt Budaörsnél is. Ki tiltakozott akkor a külföldi beavatkozás ellen. Magyar állampolgár a Btk. 17. szakasza szerint más állam hatóságának sohasem adható ki. Ez a kormány kiadta a koronás magyar királyt, Thylessen és Schultze nem voltak kiadhatók, de a magyar király igen. Thylessen és Schultze gyilkosok voltak, Erzberger gyilkosai és Nagytétényben Gömbös Gyula volt egységspárti választási diktátor vendégei. A Szózat most egy Chajim Schultzet emleget. Chajim Schultze rendezte volna az egész pénzhamisítást. Ki ez? Ez sürgősen kiderítened volna. Mert igaz van a „Szózat”-nak: „Elég volt!” Elég volt a Schultzéből, akár Chajimok, akár más nevék, akár gyilkosok, akár frankhamisítók.

Bethlen beszél. Idegesen és kissé olyan ízzel, mely tetszik és tetszhet is a fajtvedőcsoporthoz. Izzó a levegő

a teremben. S mikor leül, s üres padok előtt folyik tovább a költségvetés vitája, semmivel se tudunk többet, mint az ülés előtt. Áll-e a kormány, marad-e, vagy ki az eljövendő? Hogy mi, azt tudjuk: teljes világosság, a magyar név becsületének megvédése, mert bárki is legyen a bűnös, a magyar nemzetnek semmi köze hozzá. De ki lesz, aki rendet terem?

Ejtel van, ki lesz az eljövendő? A csillárok, elsötétednek az ülésterem. A bársonyszékek magukra maradnak, üresen. És megszólal az egyik: — Bennem valamikor a szerencsétlen Windischgrätz Lajos herceg ült, most más ül, ki lesz az uram ezután és marad-e uram gazdája a régi, vagy ki lesz az eljövendő?

Vázsonyi János

A HÉT MARGÓJÁRA

RAKOSI JENŐ ELLEN. Igenis Rákosi Jenő ellen is megindítottuk a pert — jelentette ki Eckhardt Tibor a Házban. Valóban hőméri látvány —, amint Eckhardték a vádlottak padjára akarják cipelni Rákosi Jenőt. Hihetetlenül sok minden tükröződik vissza ezen a csoportképen... majdnem minden, ami 1919 óta történt: Nem „tragédia, dalban elbeszélve”, hanem „tragédia, karikatúrában elbeszélve”. Rákosi Jenő, akinek herculesi tolla közvéleményt jelentett, pótolta és teremtett Magyarországon évtizedeken át sarkitban — mintha a Kárpátoknak egy leszakadt óriásszilvája volna — a régi Magyarországon nagyságának és hatalmának a visszhangja rival ma is, Rákosi Jenő a magyar újságírás atyamestere, aki 30 millió magyarról álmodott jó időben és tíz millió magyar álma fölött virraszt rosszüdben, Rákosi Jenő a régi magyar világ „vén gazembere”, „vén reakcionáriusa”, aki abban az időben csatázott a konzervatív és nacionalista érdekekért, amikor az egész fajtvedőtábor oly messzi ismeretlen mélységekben aludt, Gömbös talán valami vidéki horvát garnizonban, a másik úr: egy messzi kis ügyvédirodában, a harmadik kishivatali szobák félhomályában olyan időben, mikor nemcsak azt nem tudta senki (milyen jó idők is voltak azok a régi jó idők), hogy kicsoda Eckhardt Tibor, hanem még azt sem tudta senki, hogy kicsoda az a ping-pong, senki sem tudta mi az a „felbuzdulás” és az ingáról csak mint óraszerkezetről beszéltek, nem pedig mint a vén kilengőről, amikor még fajtvedelem volt: a tuberkulózis és a csecsemőhalandóság elleni küzdelem, de nem volt fajtvedelem: a hecc, a frázis, meg a demagógia benzines hordója... szóval ezt a Rákosi Jenőt, mint destruktívet cipelnék a vádlottak padjára... Eckhardték, akik bizonyára meg fogják tanítani Rákosit arra, hogy mi az újságírás, mi a sajtó és mi a hazafiság. Valóban a megvéndhet reakció fog szembandlni itten az ifjuság örök tavaszával, csak ép hogy Rákosi Jenő jelenti az ideálok örök ifjuságát, Eckhardték pedig azt a megvéndhet reakciót, amely mulatságosan botorkál most a hordó és a ping-pong asztal közt.

KÖZVÉLEMÉNYHAMISÍTÁS. Az pedig már a politika Anekdotakincsébe való, a napi események Tarka Krónikájába, hogy Eckhardt Tibor azt mondja, hogy ők nem tesznek különbséget bűnös és bűnös közt, ami azonban sajtó kijelentése szerint sem azt teszi, hogy ők nem tesznek különbséget frankhamisító és frankhamisító közt, hanem azt, hogy nem tesznek különbséget frankhamisító és „közvéleményhamisító közt”. Ami mindenesetre kissé sajtóságos, mert frankhamisító az, aki frankot hamisít, — hogy közvéleményhamisító kicsoda, azt másképp itéli meg például Eckhardt Tibor és másképp például mi, mert mi például nagy bűnnek tartjuk a külföldi közvélemény meghamisítását, de legalább ép olyan bűnnek tartjuk azt, ha valaki a hazai közvéleményt hamisítja meg — a külföld szá-

mára, már pedig a fajvédősajtó nyíltan azt tette, mikor a frankhamisták mellett akarta exponálni a magyar társadalmat, — mondván, hogy a frankhamisták „vér annak véréből”. Ez az igazi veszedelem, a közvéleményhamisításnak ez a fajtája, amely egész társadalmat akar odahamisítani néhány bankóhamistó mellé, ez az igazi közvéleményhamisítás és ha erről van szó, hát akkor talán még el is lehetne fogadni Eckhardt úr beállítását, hogy ne disztinygáljunk hamisító és hamisító közt, mert ez a sajtótermék, amely így hamisít, ép olyan veszedelmes, mint a bankógyártó sajtó terméke.

SZÉLMALOMHARC. Gömbös Gyula nyilatkozata a Stampában épúgy szól Horthy kormányzó és Bethlen miniszterelnök ellen, mint a szociálisták, demokraták és a zsidók ellen. A különbség csak az, hogy nyilatkozatának a kormányzóra és Bethlenre vonatkozó részét utólag valahogy módosította, míg „Vázsonyiék kormányrajutása esetére” a forradalmi csiny fenyegetését fentartotta. A fenyegetőzés hozzátartozik a Gömbös-féle iskolához. A fővárosi választási küzdelemben is azzal fenyegetőztek, hogy nem engedik be a demokratákat a városháza kapuján, ha többséget mernének nyerni. A választás után azonban, fájó szívvel bár, de megbékéltek a maguk bukásával és a demokraták győzelmével. A mostani fenyegetőzés már egészen veszélytelen. „Szociálista-demokrata kormány ellen forradalom!” Itt igazán nem fenyegeti a fenyegetőzöt az a veszedelem, hogy fenyegetése be nem váltására hamarosan sor kerülhetne.

SE MA, SE HOLNAP! Vass József népjóléti miniszter a frankhamisítási botrány hullámszája közében, mikor minden figyelem a politikának erre a főfrontjára szegeződött váratlanul egy könnyed kijelentést tett — a lakáskérdésben. A szorongó és szorongatott polgárságot ezzel talán magánvélemény-szerű s elhatározássá még nem érlelt üzenettel lepte meg: a lakásokat inkább ma kell fölszabadítani, mint holnap. Nos, a demokrata párt és a mögötte sorakozó polgári existenciák tömege azt válaszolja a tűnődő Vass Józsefnek: se ma, se holnap! Nem lehet, nem szabad fölszabadítani a kötött lakásforgalmat mindaddig, amíg nincs elegendő lakás és amíg a léleknyomasztó, lélegzetfójtó gazdasági válság komor felhői nem vonulnak el az osztoros csapásoktól sújtott városi polgárság feje fölött. Egészen érthetetlen, hogy most, bérnegyed küszöbén, nem arról beszélt a miniszter, hogy a házbér havi részletekben való fizetése tovább is érvényben marad, hanem a lakások és üzlethelyiségek fölszabadításának egyáltalán nem aktuális és éppenséggel nem kívánatos kérdését firtatta. Igazán nem olyan ma az ország gazdasági állapota, hogy könnyítések helyett azokról a nehézségekről medítáljunk, amelyekkel a polgárság keserveit még sántábbakká lehet mélyíteni.

Heti klapanciák

Egy embert elfogtak az uccán:
egy bank trezorjából
a pénzt kivette.

A rendőrségen azzal védekezett,
hogy hazafiságból tette...

Most pedig közlöm
a legújabb hírt:
Zsirkay mester egy
darabot írt.
A kritikus állítólag
ajkába harapott
s így szólt: már rég írtak
egy ekkora darabot!...

—Lyó

A „történelmi” nap

Lélekszám: 210, napirend előtti felszólalás: Ó, eredmény: —. Ime, a nagy ülés, számjegyekben, egy történelmi parlamenti nap — statisztikai kivonatban. Szor-dán este megvan a paktum, ami alapjában már kedden délben is meg lehetett volna: a magasabb matematika feladata volna annak kiszámítása, hogy mi maradt volna a „nagy ülésből” akkor?

Mindenesetre megmaradt volna a Bethlen István beszéde, ez a beszéd pedig kevesebb volt — a tetteknél, amelyek megelőzték. „Ne vaut pas la chandelle...” nem érte meg a gyertyát, mint a francia mondja, azt az európai kivilágítást, amelynek beugráli fénye visszatükröződött a színes üveglakon. Tisztelesség legyen mondván: a miniszterelnök semmi újat nem mondott, — valószínűleg a másodemeleti karzaton sem volt senki, akire a szenzáció viharos varázsával hatottak volna gróf Bethlen István nyilatkozatai, amennyiben azok magára a frankhamisítási ügyre vonatkoznak. Amennyiben a politikára vonatkoztak az — más. Itt valóban sok meglepetést kínáltak. Bethlen nyilatkozatai, általuk azonban... még kevesebb maradt a beszédből s majd azt mondhatnók: még nagyobb lett a passzívája.

Abban a pillanatban, amikor nem engedték meg az ellenzék szónokainak a napirendelőtti felszólalást — már pozícióvesztésben volt a kormánypárt s bármily furesán hangzik: Bethlen hangja meggyengült, mielőtt beszélni kezdett... pusztán azáltal, hogy egyedül maradt a fórumon. Csaknem drámai helyesírási hiba volt ez: a beszédek helyett, amelyek föltétlenül higgadtak és nyugodtak lettek volna, jöttek a viharok s szárnyukon az egész politikai élet fülledt, trópusi hangulata. Angliáról mondják, hogy története: a megtakarított forradalmak története; mi most egy parlamenti vihart nem tudunk megtakarítani — pedig nem is kellett volna hozzá egy Takarékosági Bizottság, csak az a paktum kellett volna egy nappal előbb, ami némi menetrendi késséssel megjött: egy nappal később... no és valamieskét annak belátása kellett volna, hogy a legnagyobb dolog is: kisebb baj, ha elmondják, mint a legkisebb: ha nem mondhatók el — különösen akkor, mikor egy-egy beszéd kürtőjén több hites izgalmak kéményfüstje száll-doshat ki. Fouché mondta, Napoleon híres rendőrmisztere, akit Balsac a legnagyobb politikai zseninek tart, hogy: csak hadd beszélje ki magát mindenki egész nyugodtan, mert különben az lesz a közvélemény, amit az emberek — nem mondhatnak el. Hogy másnap, vagy harmadnap amúgy is elmondhatták volna s szerdán „Interpellációs nap lévén” akár hajnalig ropoghatott volna az interpellációk sortüze? — hát persze, hogy elmondották volna, persze, hogy interpellálhattak volna másnap, csak ép hogy erre a napra volt bekapesolva a legnagyobb feszültségű áram s a politikában még sohasem érvényesült annyira a hely, idő és cselekmény arisztoteleszi hármas egysége, mint a keddi ülésen, amely nem is „az ország színe”, hanem valamelyest a „világ színe” előtt is folyt. Ami szabályos beszéd bennrekedt a szélsőbaloldal katlanában, az feltört: szabálytalanul, artikulátlanul, kormányozhatatlanul és zabolátlanul, mint... vihar, a napirendi felszólalások leszavazása már egy bizonyos sérelmi politikát kavart fel az ellenzéken és így történt, hogy alig mondott Bethlen István néhány szót, már izzó repülőrajokban keringett körülötte a szélsőbaloldal kiáltása: Mondjon le! Mondjon le!

Az a szavazás! Mikor az elnök föltette a kérdést, hogy megadja a Ház az engedélyt Vázsonyinak, Hegy-megi-Kiss Pálnak, Rupertnek és Payernek a szólásra!... Nem volt névszerinti szavazás, de kibontakozott belőle az egész politikai hadihelyzet. Gömböstől a kormánypárton át és a Zichy—Wolff—Huszár—Ernst—

Vass—Czettler-féle (bizonyára szintén egységes) párt hegyláncolatán át egész gróf Andrássy Gyuláig — egy széles front hullámozott itt, amely azt szavazta, a „megadjuk“ történelmi ellenkiáltásaként, hogy: „nem adjuk meg“... már minthogy nem adják meg a szót, az ellenzéknek. Gróf Bethlen István azt mondta beszédjében — ez különben beszédének egyik legkevésbé világos passzusa volt, csigalépeső, amelyről senki sem tudja, hogy merre vezet — hogy *le kell hullni minden álarconok*; pedig, mikor ezt mondta, az álarconok már lehulltak... lehulltak a szavazásnál, igaz, hogy ez nem tartotta vissza boldog tulajdonosaikat attól, hogy a folyosón újból ne az ellenzéki politikus vásárlarcában jelenjenek meg.

Sokszor hallottuk az utolsó időben, hogy „vigyázni kell“, mert különben összekovácsolódik az egész 1919-es front; kissé fölösleges elővigyázat, mert a nem kívánatos esemény: már bekövetkezett — sőt, sohasem is szakadt meg; mi nem először mondjuk *A Polgárban*, hogy nem is Bethlennek van szüksége arra a bizonyos liberális látszatra, — hanem ama bizonyos liberális ellenzékiiségnek; Bethlen nagyon jól el lehet — el is van — a liberalizmus nélkül, a liberális pártönkivüliségek sokasága azonban nem lehet el a Bethlen liberalizmusának látszata nélkül: felszínén tartja ezt a látszatot, mert ez a látszat tartja fenn őt. Aki látta a nemzetgyűlés képét a szavazásnál, annak nem kell erről többet beszélni.

Legfeltűnőbb gróf Andrássy Gyula szerepe volt... Soha még olyan ékesszólóan nem hallgatott, mint most, mikor ő sem adta meg a szót az ellenzéknek. Hogy mondták *Rinanról?*: „Úgy gondolkozik, mint egy férfi, úgy érez, mint egy asszony és úgy cselekszik mint egy gyermek...“ Andrássy annak idején azért esatlakozott a kurzushoz, mert azt hitte: hogy csak a kurzuson keresztül tudja diadalra vinni a legitimizmust — a pestvidéki törvényeszek egyik magános cellájába az övével kevésbé történetfilozófus elme is rájöhett volna arra, hogy ellenkezőleg, a kurzus csak a legitimizmus bukásán keresztül győzhet igazán. Régmúlt időből, a magyar politika paleontológikus korából (— nincs három hónapja —) ütődik vissza egy hang: *Klebensberg* hangja, aki az összes jobboldali erők koncentrációját sürgette... véletlenül, hiszen a véletleneknek ilyen eszázártalalkozása igazán nem ritka, véletlenül azon a TESZ-ülésen, amelyen Albrecht királyi herceg megkérdezett, hogy vajjon ő-e az eljövendő? Ezt a kérdést még valahogy meg lehetett érteni; a Klebensberg intelmét is meg lehetett érteni — nem lehet azonban megérteni gróf Andrássy Gyulát, hogy ilyen festőien beilleszkedett a Klebensberg jobboldali koncentrációjába. Ülve maradt a szavazásnál, ahogy ülve maradt már esztendő óta... Vár az ő idejére, amelynek jelenlétét sohasem vette észre, vár, vár az idejére és közben talán a legitimizmust is eltemeti, mint ahogy — szomorú grimace-a a sorsnak — mindent el kellett neki temetni, ami valaha a szívéhez kötött, a legitimizmust, a közigazgatás államosítását, a plurális választójogot, az alkotmánypártot, a dualizmust és az osztrák-magyar monarchiát. Egy mozdony, amely csupa fék...

Az első vihar alapjában nem Bethlennek szólt, hanem a helyzetnek; ami nem jutott szóhoz, mint beszéd, útnak kerekedett: mint közbeszólás és vihar. De aztán jöttek viharok, amelyek már a Bethlen egy-egy nyilatkozatára rögtönzött viharok voltak, közbeszólások, amelyek olyan izgalmakat kavartak fel, hogy percekre megszakadt az ülés, hogy házszabályszerűek maradtunk: a vita. *Peidl* Gyulát, aki különben a leghiggadtabb fej, a „magyar Scheidemann“ nagyon éles közbeszólásra ragadtatta, a miniszterelnöknek olyanfajta kijelentése, hogy akiknek az *Arbeiter Zeitung*-gal kontaktusuk van, adjanak demetit, különben gyanúsak. Igazán nem tudjuk, hogy milyen útirányban kúszik a gyanú... Valamikor csak sajátmagáért volt gyanús mindenki, nem pedig azért, amit más beszélt. Ama

rendszer szerint, amelyet a szélső jobboldali pártok és sajtójuk folytat, a baloldali emberek felelősek azért is, amit mások írnak, és bocsánatot kérünk, egészen szélső-jobboldali mentalitásra vall — a miniszterelnök részéről is — a fokozatos felelősség rendszerének ez a góliát-épitkezése, amelyben a magyar bal- vagy szélsőbaloldali pártok vagy lapok fejére hull a téglá azért, amit bécsi vagy párizsi vagy londoni újságok írnak.

Általában túlságosan kifejlett a jobboldalon a legutolsó időben a sajtókritika és a sajtóbeli kútfőkritika... Valóban szomorú és lealázó, amilyen kép a világlapok ólomtükreben megjelenik rólunk, valóban szomorú, hogy — színházi nyelven szólva, ha szabad ilyen komoly ügyben színházi nyelven beszélni — ilyen „rossz sajtónk“ van, sőt tovább megyünk, erről már tenni is kell, sőt még tovább megyünk, erről már tenni kellett volna régen, már három, vagy négy, vagy öt esztendővel ezelőtt, mert a külföldi lapoknak ez a kardala nem mai keletű, ez a rossz sajtó megvolt már — az egész frankhamisítási ügy előtt, s nem a baloldal valamiféle „aktivitásán“, vagy „befolyásán“, vagy „összeköttetésén“, hanem diplomáciánk passzivitásán, összeköttetéstelenségén múlik, hogy most ilyen formában exponálódik az egész.

Aztán végre: másról is van szó, nemcsak a sajtóról, amelyről a szélsőjobboldal annyit beszél, mintha legalább a budapesti lapok rotációsaiból került volna ki a hamis frank, — ha pedig igenis, a sajtóról van szó, akkor a miniszterelnök úrtól azt vártuk volna, hogy azt a sajtót bélyegzi meg, amely nyíltan ünnepelte a frankhamisítót. Végre ha már arról van szó, hogy külpolitikailag milyen sajtó ártalmas, talán mégis csak az a legártalmasabb, amely egy társadalmi szolidaritást hamisít rá a hamis frankra, és olyasmiket mond, hogy a frankhamisítók „vér a társadalom véreből és ők boldogok lesznek majd, ha kezétfognak a frankhamisítókkal, ha majd egyszer azok emelt fővel elhagyják a börtönt“. Igaz, hogy Bethlen a fajvédők ellen fordult, igaz azért az is, hogy közben azért a fajvédők viharosan föllekesedtek szavain, néhány éles szót mondott az álhazafiságról is, szavainak azonban semmi pártélt nem adott, s ezáltal le is tompult az az éle, ami volt. Ami belpolitikai tartalma volt a beszédnek: félig-meddig fajvédő beszéd volt, az arany közepűt aranyával befuttatva; ami magára „az ügyre“ tartozik a beszédből, az a legvöngébb eszelekedett volt mindazok közül, amelyeket Bethlen István hetek óta produkált. A beszéd után, amely gyöngye volt, várjuk a többi eszelekedetet, amely bizonyára erősebb lesz.

Polónius

TORZTÜKÖR

Kis kézikönyv

kezdő fajvédők számára

Kérdés: Milyen szorosan jött be Eckhardt Magyarországra?

Felelet: A fejbeverekkel szorosan.

Kérdés: Milyen náta hangjai mellett?

Felelet: A fajmagyar „Erger-Berger-Klebensberger” hangjai mellett.

Kérdés: Ki írta ezt hazafias dalt?

Felelet: A szintén fajmagyar Ricsaj-Kovszki.

Kérdés: Mi a különbség Eckhardt Tibor és Rákosi Jenő közt?

Felelet: Ujjé! Ezt talán csak Dohnányi tudná lezongorázni.

Kérdés: Hányszor kergették körbe gyerekkorában Eckhardtot, mert kisebb embernek tartotta magát Apponyinat?

Felelet: Erre nézve hiányosak a kútfők. Az Eckhardtra vonatkozó kútfőben csak vizet lehet találni.

Kérdés: Mit mondott Eckhardt öt éves korában, amikor a forró tejberizstől elégette a nyelvét.

Felelet: Azt mondta: „A fene ede med, annet isz az a piztot zidó-libejálisz szaját az ota!”

Kérdés: És miért mondta ezt?

Felelet: Bölcs előrelátásból. Mert tudta, hogy felnőtt korában is a piztok zsidó-liberális sajtó miatt fogja elégetni a száját.

mj

A magyar fajvédő

— Petőfi után, szabadiában —

Őseinknek véres kardja

Fokossá lett, Eckhardt tartja,

Eckhardt tartja s így gagyog:

Én ÉME-vezér vagyok!

Politika csak az élet,

Ennélfogva ebből élek.

Botrány s hecc legyen, de sok, —

Én ÉME-vezér vagyok!

Jól csinálja a propagandát,

Ne szégyeld a handabandát,

Cuza szeme rád ragyog:

Én ÉME-vezér vagyok!

Tán komoly munkának éljek?

A dolgozók mind szegények.

Legföljebb ping-pongozok,

Én ÉME-vezér vagyok!

Van egy jó foglalkozásom:

Zsidót falok, kérem ásson,

Ettől kapok észet, nagyot, —

Én ÉME-vezér vagyok!

Milyen jó, hogy fajmagyarnak

Itt csak svábokat akarnak,

Ez rá az egyetlen ok,

Hogy ÉME-vezér vagyok!

Mit törődöm a hazával?

Nem törődöm, csak Cuzával,

Kit soha el nem hagyok, —

Én ÉME-vezér vagyok!

Himnuszom az Ergerberger,

Jóba vagyok Klebensberggel,

Nálam a fokos: a jog,

Én ÉME-vezér vagyok!

Molnár Jenő

Ping=pongrác mester avagy: A messinai (szabad)=kőműves

Írta: (Liba-) ZSIRKAY JÁNOS

„Tetszést vagy nem-
tetszést nyilvántani
tilos!”

(Kivonat a házsa-
bályokból.)

I. FELVONÁS

Pongrác: Építés; ez a mi jelszavunk.

Ráncosné: Templomot épít?

Pongrác: Nüná, zsinagógát.

Ráncosné: Hogy megy az építés?

Pongrác: A kő a Solneshből, a fal a Kőműves Kelemenből, a malter a Car-menből, a siker a Messinai vargából.

Ráncosné: A párbeszéd?

Pongrác: A parlamentből. Ihajla, hun az a hejretyutyu cigánymenyecske?

Tőkés: Itt vagyok.

Pongrác: Itt vagy? Hát idefigyelj! (Elmegy.)

Ráncosné: Én maradok. (Ő is elmegy.)
*Gergő (mozog és hátulról ráugrik Tő-
késre).*

Tőkés: Ez az én tragédiám. A Csoda-szarvasban léptem fel először, ott az egész falu engem szeretett, a Messinai Vargában mindenki velem komázott s most ime Zsirkay is velem elégteti ki valamennyi hőse szexuális ösztöneit... (Tovább akar beszélni, de a függöny, akár Pirandello-nál, tévedésből lemegy.)

II. FELVONÁS

Tőkés Zsuzsa: Hol is hagytam abba?

Pongrác: Mindegy. Folytasd.

Tőkés: Találj ki valami drámait.

Pongrác: Kérlek. A szerelődöt befalazom. A gyereket meggyilkoljuk s azt mondjuk, hogy a zsidók tették. A templom ledől, azt is a zsidók csinálták...

Tőkés: Ne keverj bele politikát, mert a liberális kritikusok levágják.

Pongrác: Szeretném én látni azt a kurzus-embert, aki meg meri dicsérni. (Miatán ilyen nem jelentkezik:

Függöny.)

III. FELVONÁS.

Pongrác: Ejha, most jó a drámai megoldás... (Ijedten a nézőtérre tekint.) Hiszen itt már egy lélek sincs...

Ügyelő: Hazamentek kérem... Szép csendesen távoztak, hogy ne zavarják az alvókat.

A messinai varga: János mester! Itt itélek minden felett. Mit szól ehhez?

Zsirkay: A zsidók csinálták...

A messinai varga: Miért írta a darabot?

Zsirkay: Hazafias felbuzdulásból.

A messinai varga: Birája előtt áll. Én szigorúbb vagyok, mint a Tőreký-tanács. Erre az atrocitásra mégis amnesztiát adok. De ki hozta forgalomba?

Hevesi (szerényen): Én.

A varga: Mit tud védelmére felhozni?
Hevesi: Kompromittálni akartam a fajvédőket...

A varga: Végre valami sikerült a Kamarában...

Hevesi: Sok a lira a darabban.

A varga: Azért mégis igazság a világon. A frankhamisítók ülnek s a lira-hamisítók szabadon futkosnak...

(Szegény függöny le.)

(Stella)

Ő is...

— Nem tudja, ki van még benne a frankhamisítási botrányban?

— Honnét tudjam?... Kérdezze meg Bárdos Artúrtól.

— Miért? Ő tudja?

— Biztosan. Mert a Belvárosi Színházban most egy új francia darabot ad elő. Az a címe: „Ő is!”

Hevesi Sándor címére

Ha az állami színházakban

Föllép a fajvédő-diktatúra,

A Kamaraszínház neve ez lesz:

Camera obscura.

Június januárban

A 8 órai megint elővette régi állószedését, melyet júniustól januárig és januártól júniusig Vázsonyi-ellenes ki-rohanásaira tartogat. Ezuttal elfelejtette megkérdezni gazdáját és elismerés helyett alapos megrovásban részesült a régi klisé időszerűtlen felmelegítéséért. Júniusi bölcsessége alaposan dátumot tévesztett, januárba fagyott. Apropos! Június! Ezen az írói néven valamikor egyik legkitünőbb publicistánk írt, aki évekkel ezelőtt meghalt. Az elhunyt és az élő Június között persze egy kis különbség van. Legalább is annyi, mint Mikszáth és — Nikszáth közl.

Szervác, Pongrác, Bonifác

— Az idén aligha fognak nagy kárt okozni a fagyos szentek.

— Hát ezt meg honnét tudja, kérem!

— Mert az egyikük, a Pongrác mester már alaposan kiadta a mérget a Kamarai Színházban.

Álhazafiak

Irta: SZÁSZ ZOLTÁN

Bethlen miniszterelnök beszéde, melyet a frankhamisítás ügyéről a Házban tartott, legalább is a lapok tudósítása szerint, nem egységes szellemű, összhangzó elvi alapokból levezetett fejtegetés, hanem meglehetősen tekervényes, kétlelkű járkálás a téma körül. Legélesebben ez a kétlelkűség abból az osztályozásból derül ki, mellyel ő a frankhamisítókat két csoportra osztja: olyanokra, akik állítólag nem nyereszkesedési célból vállalkoztak a hamis frank gyártására és olyanokra, akik ezt részesedésért, tehát nyilvánvalólag haszonlesésből tették. Ez ellen a második csoport ellen röppentette fel a miniszterelnök súlyosan megbélyegző szavait arról az álhazafiságról, mely saját óralánca helyett, más államok polgárainak javait teszi le a haza oltárára. Nos, bármilyen dicstelen alakok is azok a fiatalemberek, akiket ebben az ügyben mint hamispénz-szétszórókat Európa nagyobb városaiba delegáltak s akik ezeken a helyeken valóban némi kis éjjeli bár-mulatozással megédesítve ezt a hazafias, vagy mondjuk most csak Bethlennel, álhazafias működést fejtették ki, mégis kegyetlenek és igazságtalannak tartom, hogy éppen reájuk zúdúl a lesújtóbb elítélés. Ezek a fiatalemberek egy eltaposott nemzedék gyökereiket vesztett sarjai, pályájukról kilendült, egzisztenciánélküli lények, akiket a megélhetés hiánya csábított erre a kalandorságra. Hiszen tudjuk Jankovics hágai naplójából, melyet a *Matin* közölt, hogy Windischgrätznél összegyűlve, mindannyian pénzt és ruhát kértek. Igaz, hogy nem bizonyultak szerzetes természeteknek, s a hazafias cél mellett szem előtt tartották ebben az ügyben saját megtollasodásukat, a kellemes életet, az úri egzisztencia gyönyöreit is, de végre is fiatalok és kenyértelenek voltak — s ez nagy mentségük.

Azok azonban, akik a vállalkozás élén állottak, vagy urak voltak, akiknek esetleges anyagi zavara is egy fényes egzisztenciára boruló árnyék csupán. Higgyük el, hogy ezek nem jutottak közvetlen anyagi előnyhöz a hamis frank kibocsátása révén, hogy nem könnyítettek anyagi helyzetükön a Banque de France kárára. Ez azonban egyáltalában nem bizonyítja meg az önzetlenséget, a nyereszkesedéstől ment eszelekvést. Nagyon szűklátókörű, szimplista felfogás az, mely tisztán csak a pénzharacoslást tekinti a közéleti tevékenységet prostitáló, közérdekeltenessé minősítő célzatnak. A hatalom hajszolása, a minden áron való érvényesülési vágy szintén „nyereszkesedési” jellegű adhat a politikai akarnokságnak. Egy mágnástárs mondja Windischgrätzről, hogy rögeszmeszerűleg folyton azt hajtogatta: „a hátalmát, a hátalmát ákárom”. Az egyszerűen csak meggazdagodni vágyó korrupt ember valóságban sokkal jámborabb és ártatlanabb típus, mint az ilyen hatalom-sóvár kalandor. A panamista, ha meg is akar gazdagodni, de hogy másokat is élni s jelszava rendesen: leben und leben lassen. Hogy végeredményben erkölestelen vagy pláne kriminális haracoslásával megkárosítja a közt, ez kétségtelen, s így ártatlansága csupán viszonylagos. De mi ez a szociális piteca a diktatúrára törő és háborús konfliktusokat szító kalandorhoz képest, akinek politikája nemcsak mások, egész nemzetek szabadságát akarja megfojtani, de képes tebelyult ambíciójának bódulatában vágóhídra vinni százezreket s egy egész országot fölé romlást és megaláztatást idézni? Hogy ezek nem akarják ily módon vagyonukat és jövedelmüket szaporítani — lehetséges. De egy jól sikerült pucez vagy diktatúra-felállítás nemcsak pénzt ont maga után véres bőség-szarujából, hanem miniszteri tárcákat, főúri címeket, társadalmi befolyást és csupa olyan értéket, melyek ép azokat csábítják leginkább, akik anyagi javakkal már telítve vannak.

Mert legyünk eggyel tisztában: minden politi-

kai akció egyéni érvényesülési vágyakból van összerakva. Egy politikai párt megszervezése, egy közéletet irányítani akaró lap alapítása vagy akár csak egy mandátum megszerzése a nagy nyilvánosság ellenőrzése alatt történő vállalkozás, mely hiába is venné magát körül valami misztikus, titkos, törvényes erkölesföltött hazafiság dicsfényével, a közéleti kritikát nem tudná úgyse megtéveszteni afelől, hogy mennyi közérdek és mennyi magánérdek keveredett benne együvé. Ha pláne holmi kriminális tevékenység igyekszik az ilyesmi alatt megbujni, rögtön maga a vállalkozás veti ezt ki saját érdekében magából. A király-csinálás vagy irredenta-vállalkozás ellenben éppen kényes, rejtőzködésre kényszerített természeténél fogva nemcsak vonzza magához a haszonleső kalandortermészeteket, hanem rejtelmes presztízsével számukra olykor még az államhatalommal szemben is mentességet biztosít. Az én szememben az, aki idegen állampolgárok óralancát helyezi a haza oltárára, még mindig rokonszenvesebb és kevésbé kártékony jelenség, mint az, aki a magyar koronát, azt a mégis csak becsesebb s e mellett jelképes jelentőségű ékszert igyekszik egy olyan fejre helyezni, amely, mint király, belőle majd miniszterelnököt vagy gróft csinál.

Blaháné

Irta: BENEDEK JÁNOS

Blaha Lujának a debreceni színháztól való búcsúzásakor 1902. január havában írta és mondta el Benedek János képviselő ezt a költeményt, melynek most szomorú aktualitást ad Blaháné halála. Belsőlegesebb, előbb nekrológiát nem adhatjuk a nemzet tovaröppenő csalóányának, mint ezt a meleg, lüktető poemát, mely halhatatlan dicsősége teljében hódol Blaha Lujza páratlan művészetének.

*Tél borong még a nagyerdő vadonán,
És minékünk mégis szól a csalóány;
Tél borong a hortobágyi sík felett
És szívünkben mégis itt a kikelet.*

*Nemzetünknek csalóánya, te vagy az,
Kinek ajkán örökös a szép tavasz.
Ha csendülnek búvós szótól hangjai
Minden szónak rózsákat kell hajtani.*

*Honnan vetted ezeket a hangokat?
Ilyet Isten, akit szeret, annak ad.
Szeretni kell Istennek a nemzetet,
Hogy téged a mi számunkra teremtett.*

*Tudománnyal fentündököl annyi nagy;
De te kincsünk, a magyar nép szíve vagy.
Éz a nép szól nótából, ha dalra kelsz,
Nem is száddal; a szívekkel énekelsz.*

*S annyi nekünk a mi tenger bánatunk,
Könný olvad, mikor téged hallgatunk.
Felszakadoz szívünk nehéz felhője, —
S mintha látnánk napsugaras jövőbe.*

*Bizakodunk: lesz még egyszer diadal;
Szabad lesz még, boldog lesz még a magyar, —
Nem lesz mindig fölöttünk az éjszaka:
Ezt ragyogja szép szemeid csillaga.*

*Óh, ne mondd, hogy búcsúszó zeng ajkadon,
Mikor szívéd, lelked úgyis idevon;
S minden nótád, mely lelkedben lelkezett,
Szíveinkben mindörökké itt rezeg.*

Szent Terézia uccái

Irta: KRÚDY GYULA

II.

Miről beszélt a régi polgár, ha nem fért a bőrében?

Kardhordó Árpád, aki darabideig állatszélidítő is volt és így bizonyos mértékben hajlott a fantasztikumok felé (miért ne lehetne az embereket is úgy dresszírozni, mint a oroszlánokat?), sokszor álldogált a Teréz-torony erkélyén, ahonnan végignézegetett az ő kerületében. A nyugat felé felmagasló Bazilikára, amely magasabb volt a Teréz-templomnál is, ügyet sem vetett, a Bazilika már egy másik városfertyályba tartozik. De még csak a torony alatt cikázó (mintha sok Z betű volna egymásmellé rakva) Király uccának se nézett szívesen a másik oldalára, mert az meg az Erzsébetvároshoz volt varrva. A sárkányfejes sarki Pekáry-házban, a rezesbandáját csatogtató Vörös Macskából a hetedik kerületi kapitányságra állították elő a duhajokat. Az igazi kerület ott kezdődött a női zenekaros Schreiber-kávéháznál és tartott végig a Nagymező uccán át az ugyancsak női zenekaros Schön-kávéházig, ahol a legjobb libamáját lehetett kapni hajnalban a potrohos Schön bácsi pártfogása révén. És e két kávéház között, e két terézvárosi silbak között: mennyi minden esodálattosság volt feltalálható, ha az ember a toronyból körülnézett! Még a budai Krisztinavárosból jövő omnibuszkocsik is szívesebben hajtották rozoga alkotmányukat a Király ucca terézvárosi oldalán, mert hiszen amúgy is a Gyár uccába kellett befordulniok, hogy az Andrássy útra kievezzenek. Nem, valóban nem számított a többi városnegyed, ha Kardhordó Árpád a Teréz-templom erkélyén állott.

— Büszkévé kell tenni a polgárokat, hogy a Terézvárosban lakhatnak, — mondogatta ez a bizonyos Kardhordó, aki szeretett volna a városi politikába is belelegyedni, mert nyugtalan, lármakedvelő ember volt.

— A terézvárosi polgárnak mindene megvan a világon, — hangoskodott nyaranta az egykori állatszélidítő az Abbazia-kávéház terraszán, ahol ezidőtájt Pesten a leghangosabban és meggyőződéssel beszélgettek. — Itt vannak a polgárság házai az Andrássy úton, olyan modern, gyönyörű paloták, mintha mind egyikbe egy-egy Kómives Kelemennét falazott volna be az öreg Lechner. Aki egy ilyen házban lakhatik, annak már hitele van az egész kerületben. Nincs gondja bútorra, szabóra, suszterre, a mészáros füttyörészve viszi föl a húsos szatyrot a hátsó lépcsőn, mintha az Andrássy úton jobb pénzzel fizetnének, mint másfelé. És este nem kell a sötétben botorkálnia a házában, sem az uccájában. Az ivlámpák tündökölve világítanak, a kereskedők éjfélig világítják a kirakataikat, a lépcsőházban úgy égnek a lámpák, mintha mindennap este lyre készülődne a háziúr. Nem, uraim, a terézvárosi polgárnak nincs oka panasznra.

— És a terézvárosi kereskedők, uraim — harsogott tovább az ambiciózus férfiú —, a kereskedőink a legjobbak egész Európában. Ha bementél a Király uccába egy boltba, onnan többé nem jöhetsz ki vásárlás nélkül. Ha másképpen nem: ingyen vagy hitelbe nyomja kezébe a kereskedő portékáját. Egyszer harminc nadrágtartót kellett vennem különböző terézvárosi üzletekben, pedig egyet sem akar-

tam vásárolni. Máskor egy kis ékszerészboltban, amely nem volt nagyobb, mint egy budoár, az egész rokonságomnak arany meg ezüst emléktárgyakat kellett vennem. Persze, hitelbe. De nem mehetsz el virágkereskedés mellett sem a Nagymező uccában, hogy a tulajdonosnő, akibe fiatal korodban valamely télikertben vagy mulatóban szerelmes voltál, meg ne prezentelne legalább néhány szál búzavirággal. „Tudom, hogy uraságod nem híve a tulipán-mozgalomnak — mondja a tulajdonosnő —, uraságod megelőgszik a terézvárosi magyarokkal is, nem akar minyáért harmincemillió magyart, mint a tulipános Rákosi Jenő.“ Mit tehet ilyenkor az ember? Be kell bizonyítania, hogy igenis akar harmincemillió magyart és vesz egy cserép tulipánt, amellyel aztán nem tud mit kezdeni.

— És a Terézváros hölgyei, te magasságos Úristen! — kiáltotta a kortes. — Azok aztán a legműveltebb nők egész Magyarországon. Leánykorukban a legjobb iskolákat látogathatják, akár a Zircz Jankáét, akár az Andrássy úti felsőbb leányiskolát, amelyet Wlassics Gyula óta fokozatosan alakítanak át leánygimnáziummá. Óta Terézvárosban van a legtöbb elemi iskola és ugyancsak itt van a legtöbb polgári leányiskola. A Bajzában, a Felsőerdősorban, az Úteg uccában, a Váci körúton a legjobb leányiskolánk vannak: jut ezekből még a Váci útra is. Csupa kis tanárnő kerül ki ezekből a polgári leányiskolákból, akiknek többé soha nem kell befogva tartani a szájukat, még a legjobb társaságban sem. A Belvárosnak meg a Lipótvárosnak csak egy-egy leányiskolája van; no, ez meg is látszik az odaváló hölgyeken. Van két női kereskedelmi szaktanfolyamunk. Angyali dollog hölgynek születni a Terézvárosban.

— És hogy még darabideig a mélyen tisztelt nővilágnál maradjunk: vajjon hol vannak olyan szép asszonyok még ezen a világon, mint a Terézben? Akik akarják, csak emlegessék a lipótvárosi hölgyeket, én azt mondom, hogy azok mind betegek, ha tesztileg nem is, de lelkileg, a meg nem emésztett kultúrától. A mi asszonyaink egészségesek, csinosak, életre termettek. Alig lehet elférni tőlük az Andrássy úton, amikor sétára indulnak, a szemük jobban világít még az ivlámpásoknál is, és itt tudják az igazi divatot, mert télen lehetőleg olyan színű bundákat, kabátokat viselnek, amelyek egyeznek szemük és hajuk színével. Miután városnegyedünkben az éjsztét vagy alkonybarna nők vannak többségben: kereskedőink a legtöbbet adnak el a rejtéktűzű bársonybundákból, amelyek arra ingerlik a férfiak kezét, hogy hátulról megsimogassák őket, így például az omnibuszra való felszállásnál is. Persze, csak tiszteltből és hódolatból. Egészen más kerületbe kell annak a menyecskének tartoznia, aki az ilyen tiszteletteljes mozdulat után például hátrafordulna és a polgár öreganyját emlegetné. Nem, a terézvárosi hölgyek nem káromkodnak, engedjük át ezt a tulajdonságot a ferenevárosiaknak.

— És ha a terézvárosi polgárnak eszébe jutna, hogy a megszokott és néha megúnt otthoni koszt helyett kocsmai kozttal is örömet okozzon a gyomrocskájának: kerületünk nem nélkülözi a megfelelő vendéglői helyiségeket sem. Persze, mi a kocsmai izlés dolgában is modernek vagyunk, nem kedveljük többé a patriárkális kiskocsmákat, amelyek még a maradi Belvárosban virágnak. Mi szeretjük a fénylő, vakító abroszú vendéglőket, ahol asszonyaink fülbevalói érvényesülnek, ahol nem kell attól félnünk, hogy be-

pecsételjük vasárnapi kabátunkat. (Kár, hogy sokan már szmókingot is viselnek. Az igazi terézvárosi polgárnak ünnepnap a kerekre szabott zsakettot illenék viselni.) Itt van Andrassy útunkon Drexler úr, ahonnan a terézvárosi polgár láthatja a grófok és zsidók fogatait előállani az Operaház elé. Itt van a Petánovics, akire már régen leselkednek a józsefvárosiak, de reméljük, hogy nem hagy itt bennünket. Az út másik oldalán más fertályokból is feltűnedeznek a sörharátok, amint a Wágnerhez igyekeznek. És az Októgónon, a város kellő közepén, még sántasága se akadályozza meg Prindlt abban, hogy minden jóval ellátssa a terézvárosiakat. Persze, hogy Dökker is a mi barátunk, mert vajjon hová tartozhatna egy olyan szálloda, amelyet nagybüszkén London városához címeznék. Vacsora után meg minden valamirevaló, kerületbeli polgárnak, amúgy is az Abbázia-kávéházba kell jönnie, ha nem akar hátramaradni a világtól.

Miután az egykori állatszelistító várospolitikai nézeteit harsány hangon elszavaltta, a népszónokok ügyességével fordított egyet a hangján:

— De hát a Szent Teréz védelme alatt álló városnegyed sincs feloldozva attól a végzettől, hogy benne a polgárok megöregszenek, megbetegednek, ami kivánságom szerint minél későbben következzenek be a városrészt nagyérdemű polgárain.

— Igaz, hogy nincs Rókuszunk, nincs Szent Jánosunk, nincs Vöröskeresztünk, ahol tömegesen lehetne elhelyezni a beteg embereket, de van egy európai hírű kórházunk, az úgynevezett Zsidókórház, amelyet az izraelita vallásuk önerejükől fentartanak. Hát jobb helyre aztán igazán nem is mehetne a bennszülött terézvárosi polgár. De most már be is fejezem szavaimat, mert a körút felől látom közelegni a nagyorrú Vázsonyi Vilmost. Most majd ő mondja el, hogy mi ujság a politikában.

Vannak támadások, amelyek messziről súlyosoknak látszanak, mint pl. egy nagy zsák pattogatott kukorica, amely óriási súlyúnak látszik, pedig egy gyermek az egész zsákot felemeli.

Vázsonyi Vilmos.

Ügyeljen bevásárlásainál

védjegyünkre!

Száz esztendő óta
Járja ez a nóta:
Sódar, kolbász, dagadó,
FRANCK-os kávé csak a jól

D. 177 O. 25 I. — V. 12.

BUDAPEST

A demokratapárt nagy akciója az üzletek és a lakások fölszabadítása ellen

Egyre fenyegetőbbben közeledik a vészterhes terminus, amelyet az úgynevezett szanalási törvény az üzletek és lakások kényszerforgalmának föloldása napjául tűzött ki. *Az üzlethelyiségek ez év május elsején november elsejére, a lakások pedig ez év november elsején 1927 májusára mondhatók föl.* A már esztendő óta tartó és még mindig veszedelmesen mélyülő, hatásaiban szinte kiszámíthatatlan kereskedelmi krízis tetejébe most az a bizonytalanság torlódik, amit az üzletek fölmondása jelent. Talán ebben az országban is, amelynek vezető körői nem mindig voltak fogékonyak a kereskedelem létfeltételei és következményei iránt, megértik végre a hatalom kezelői, mit jelent a nyílt üzletet folytató kereskedőre nézve az üzlethelyiség. Ha még nem tudnák, értsék meg, hogy az üzlethelyiség a kereskedő tőkésének egyik jelentékeny része, boldogulásának alapja, egzisztenciájának forrása. A „my home is my castle” mintájára bizvást mondhatja a kereskedő, hogy: „my magazin is my castle”, az én üzletem az én váram. Nem lehet közömbös a kereskedőre nézve, hogy biztosnak érezheti-e a talajt lába alatt vagy hogy minden percben lesujthat rá a fölmondás pallosa. Franciaországban és Olaszországban már régóta törvény védí és törvény mondja ki, hogy egyetlen bérjárlatok mellett a birtokban lévő kereskedőt opció illeti meg.

Budapest és az ország kereskedői, akiket a minden nap ezer gondja lép kétségbeesetten gondolnak arra, hogy tavasz közeledtével egyszerűen ki lehet rántani alóluk a megélhetés bázisát és a szanalási törvény rideg paragrafusába fogódzva, ki lehet emelni őket üzleteikből. (A frankhamisítási affér förtelmes izgalmai közt mintha minden illetékes tényező megfeledkezett volna a kereskedők, az iparosok és általában a lakók életbevágó érdekeiről. Annál föltétlenebb elismerés illeti dr. Bródy Ernőt, az országos demokrata párt ügyvezető-elnökét, hogy ezt a mindennél égetőbb kérdést az ő lelkes odaadásával és avatottságával most napirendre hozza. nagyarányú akciót indítva a kereskedők és iparosok üzlethelyiségeinek védelmére. Ebbe a mozgalomba máris bekapcsolta a főváros vezető kereskedelmi és ipari érdekeltségeit.

Külön aktualitást ad a kérdésnek az a tanácsi előterjesztés, amely a főváros törvényhatósági bizottságának legközelebbi közgyűlés elé kerül. A múlt év végén interpelláció hangzott el a közgyűlésen a lakáskérdésben és Liber Endre tanácsnok kijelentette, hogy érdemben válaszol. Bródy Ernő arra kérte Libert, hogy úgy formulálja meg válaszát, hogy ebben a fontos kérdésben a tanács álláspontját a közgyűlés elé viszi, amelynek így módjában lesz foglalkozni az üzlethelyiségek és a lakások ügyével. Liber eredetileg a kormányhoz akarta fölterjeszteni a tanács határozatát, de Bródy közbelépése folytán most már a közgyűlés elé kerül a sürgős megoldásra váró probléma. A tanács magáévá tette a közjótékonyossági és szociálpolitikai ügyosztálynak azt az előterjesztését, hogy az üzletek és lakások szabad felmondása csakis akkor lépjen érvénybe, ha elegendő lakás és üzlethelyiség áll rendelkezésre. A tanács hozzáütette még, hogy különösen sürgősnek tartja a lakás- és üzletberek havi részletekben való fizetését.

A mai viszonyok között egyenesen katasztrófa lenne a lakásoknak november elsejére kontemplált fölmondása. Emlékeztetni akarunk rá, hogy a szanalási törvényjavaslat eredetileg már 1925 május elsejét jelölte meg az üzlethelyiségek fölmondása napjául és akkor is dr. Bródy Ernő föllépésének, energikus kezdésének s ez-

zel kapcsolatban az ipari és kereskedelmi érdekeltségek, továbbá a lakók megmozdulásának volt köszönhető, hogy ezt a végzetesen korai dátumot sikerült kitörölni a javaslatból. Ha akkor ez az akció nem indul meg, az üzlethelyiségek már 1925 november elsején, a lakások pedig 1926 május elsején felszabadultak volna. Minden józan gondolkodású ember elképzelheti: *a sorstragédiának, emberek és vállalatok összeomlásának micsoda lavínja borította volna el a fővárost*, ha akkor — a Bródy által megmozdított érdekeltségek nyomása alatt — nem változtatja meg a kormány a könnyelmű és elhamarkodott terminusokat!

A helyzet azóta nem hogy változatlan maradt volna, hanem *nagy mértékben rosszabbodott*. Az egyre dráguló bérű üzlethelyiségek és lakások főtartásának gondját tetézi az a példátlan kereskedelmi, ipari és hitelkrízis, amely immár a legszolidabb vállalatokat és üzemeket sem kíméli meg. Ha a szanálási javaslat beterjesztése idején jogosult volt a demokrata-párt akciója a kereskedők és iparosok, nemkülönben a lakók érdekében, most kétségesen szükséges, hogy erőteljes szavát latba vesse és a szanálási törvény terminusait kitolva, lélegzési lehetőséget szerezzen a főváros és általán a városok meggyötört népének.

Mint *A Polgár* értesül, valamennyi kereskedelmi és ipari érdekképviselet — a külön szakmákat magukban egyesítő ipartársulatok bevonásával — *egyesületközi értekezletet* tart szombaton, január 23-án vagy hétfőn, 25-én. Ez a nagy konferencia *memorandumot* fog intézni a főváros közgyűléséhez, azzal a kéréssel, hogy az üzlethelyiségek és lakások kötött forgalmának főtartása érdekében járuljon hozzá a tanács álláspontjához, mert ezt kívánja a megrendült ipar és kereskedelem létérdeke. Az értekezleten résztvesznek: az *OMKE*, a *Baross-Szövetség*, a *Magyar Kereskedelmi Csarnok*, az *OKISz*, a *Fővárosi Kereskedők Egylete*, az *Iparosok Országos Szövetsége* és számos szaktestület. A memorandumnak a főváros közgyűlésén való ismertetésére dr. Bródy Ernőt kéri föl a monstre-értekezlet.

— **Baross János belépett a községi demokrata pártba.** Értékes taggal szaporodott a demokrata párt közgyűlési tábora. Baross János nemzetgyűlési képviselő, aki eddig pártkereteken kívül vett részt a demokratikus elemeknek a fővárosi kurzus ellen folytatott harcában, csatlakozott a Községi Demokrata Párthoz. Csatlakozását a következő levélben jelentette be *Vázsonyi Vilmosnak*, a párt vezérének:

Kegyelmes Uram! Mivel a mai nehéz időkben minden fronton szükséges a demokratikus ellenzék koncentrációja, teljes tisztelettel van szerencsém Veled közölni, hogy a *székesfővárosi politikában a bölcs vezetésed alatt álló Nemzeti Demokratikus Párt fővárosi csoportjához csatlakozom.*

Öszinte tiszteletem nyilvánításával vagyok régi tisztelő
híved
Baross János.

A Községi Demokrata Párt természetesen örömmel vette tudomásul Baross János csatlakozását.

SZÍNHÁZ

Hevesi

Pogány Napoleontól — Zsirkay Pongráciig

Írta: CSERGŐ HUGÓ

Zsirkay János fajvédő képviselő, mint színpadi szerző lépett föl e héten a Nemzeti Színház Kamaraszínházában „Pongrácz mester” című darabjával és a fajvédők lapja már előre rásütötte az összes más világ-nézetű lapokra, hogy kritikáik Zsirkayt *politikai okokból* fogják lerántani. Ezzel az elfoglaltsági gyanusítással szemben, a magunk kritikai megállapítása helyett ideiktatjuk a *„Nemzeti Újság”*-nak, tehát egy, a fajvédőkhez közelálló, keresztény lapnak kritikáját, melyet a magyar kritikusai gárda egyik komoly és értékes tagja, *Kállay Miklós* írt. Ez a kritika így szól:

Zsirkay János darabjának tárgya költői, de semmi sem áll olyan távol a költészettől, mint Zsirkay darabja. Régi székegy balladák és népmondák, Kőmíves Kelemen, Bapsonné, babonák drámai feszültsége viharzik a háttérben, de ami ebből a színpadra kerül, az kolportázsregényekbe kívánkozó rémség, gyámoltalan dadogás, lapos unalom, lélektani és logikai következetlenség a legkuszább összevisszaságban.

... A Kamaraszínház úgy látszik, mintadarabnak szánta, hogy *milyen drámát nem szabad előadni, vagy először próbált kísérleti színpadnak látszani azzal, hogy előadott egy színpadi kísérletet.*

Zsirkay darabja *tipikus rémdráma*, amelynek közönség-használatra szerencsés végkifejldést adtak. Ez a befejezés *teljes logikai ellentétben van az egész darabbal és így csak annál jobban kielezi annak bombasztikus iszonyatait.* A népballadából ponyva népies füzetke lesz itt s az egyes jelenetek úgy hatnak, mint a *vásári panorámák háttoronganató mazelásai.* A baj csak ott van, hogy a darab nem babonáz meg senkit, sőt a sok babona közt egészen *elvész a darab.*

A darabról és szerzőjéről nincs külön szavunk. Zsirkay elvégre olyan darabot ír, amelyet *tud* írni. Hogy darabját, még ha rossz is, igyekezett előadni, néki hibául felróni nem lehet. De szavunk, kell hogy legyen Hevesi Sándorról, a Nemzeti Színház és a Kamaraszínház igazgatójáról, az állam legelső műintézetének vezetőjéről.

Régóta figyeljük Hevesi Sándor működését a Nemzeti Színház élén. És meggyeléseink során mindig *súlyosbító* körülménynek kellett vennünk, hogy Hevesi Sándor elsőrangú esztéta, kitünő kritikus, művelt dramaturg, izléses rendező, maga is tehetséges író, aki tisztában van azzal, hogy az új magyar irodalomnak kik az értékei. Ezeknek a komolyan fémjelzett értékeknek felkarolására Hevesi Sándor csodálatosképpen eddig nem vállalkozott. *Heltai, Lengyel, Molnár, Móricz, Szomor* az ő igazgatása alatt nem jutott szóhoz a nemzeti színpadon. Bevált íróink közül *Herczeg Ferenc* az egyedüli, akiért valóságos kengyelt futott. Nem Herczeg írói értéke, hanem egyéb „gut angeschrieben” konvulziójai miatt. Új értéket kettőt hozott: *Zilahy Lajost* és *Csathó Kálmánt*. Ez utóbbiról megvan a kritikai véleményünk, de ezt legalább a publikumsiker ellensúlyozza.

Az ifjaknak hatalmas tehetségű gárdája sorakozott fel az utóbbi évek alatt. Hevesi Sándornak ezek számára nem volt szeme. Holott a Kamaraszínház, mint kísérleti színpad éppen arra való volna, hogy ezeknek az ifjú tehetségeknek adjon teret, ahol járni megtanulhassanak. Az ifjabbak közül kettőt az ideai szezonban mégis kihalászott. Az egyik *Vitéz Miklós*, akinek

Még egy hétig látható a
Royal Orfeum
szenzációs januári műsora

Minden vasár- és ünnepnap három előadás **3, 6 és 9 órai** kezdettel. A **3** és a **6 órai** előadások **hegyarai 6-tól 50 ezer koronáig.**

„B. Nagy Gergely” című kitérő parasztvígjátékát előadta a Nemzeti Színházban, de a fajvédők lapjának első támadására nyomban, a hetedik előadás után, le is vette a műsorról. A másik: *Relle Pál*, aki a „Világ” kritikusa és aklnek darabját a Kamaraszínházban előadta, de, úgy látszik, ezt a szándékát kívánta már előre expláni azzal, hogy *Zsirky* darabját hozta ki a színpadon: a „destruktív” író tehát előre ellensúlyozta a „konstruktív író”-val.

Színházat, állami színpadot csak művészi szempontok irányíthatnak. Jaj annak a színháznak, melynek művészi irányát napi politika diktálhatja. Hevesi Sándor vállalta ezt a bélyeget, jobb ízlése ellenére, opportunizmusból. Ezért fujta le Móríc Zsigmond híres „Sári hír”-jának reprizét, ezért nem fordul a bel- és külföldön dicsőséget jelentő szerzőinkhez, ezért válogatja meg a nemzeti színpad szerzőit „konstruktív” szempontokból is, de már nem olyan finnyás, amikor csak maga számára válogat szerzőt, illetve szerzőtársat. Ugyanaz a Hevesi Sándor, aki például Drégely Gáborrt semmiesetre sem hozná ki a Nemzeti Színház színpadán, vállalta. — ha névtelenül is — Drégely egy-két darabjának társaszerzőségét, így legutóbb „A védtelen nő” című darabját. Hevesi neve nem szerepelt a színpadon, csak a tantiémelszámolásokban, mégpedig egyenlőrangú félként azzal a Drégellyel, akit a maga nevével nyíltan fedezni állott s olyan darabban, melyet a maga színpadán nem hozott volna színre... Hogy is mondja Heine?

*Blamier mich nicht mein süßes Kind
Und grüß mich nicht unter den Linden.
Wenn wir nachher zu Hause sind
Wird sich schon alles finden.*

Az a különös ízlés és óvatos tartózkodás, mely Hevesit a nemzeti színpad íróinak megválogatásában vezeti, döntő jellemzőségeivel nyilatkozik meg *Zsirky* darabjának előadásában. Mer-e mondani Hevesi még az előadás után is, amit az előadás előtt hangoztatott az igazgatóság, hogy azért adják elő ezt a darabot, mert jó? Mer-e Hevesi ma is még, amikor véleményét a kritika a látottak alapján ellenőrizheti, önmagáról olyan ítéloképességi bizonyítványt kiadni, hogy ő ezt a darabot csakugyan azért adta elő, mert jónak tartja s nem azért, mert más okok készítették rája? Nem érzi-e Hevesi, hogy benne az író és kritikus mily súlyosan került szembe önmagával, mint direktorral? S nem követeli-e tőle a művészi önérték, hogy semmint Pogány Napoleonjának és Pekár Dantonjának példáján buzdulva, Pongrác mester-ekkel métegyezze meg a nemzeti színpadot, inkább otthagyja a helyét? Mert a publikum ezek után ezt követeli.

KÖZGAZDASÁG

Baross Gábor és a Postatakarék

Kezdetben volt a postatakarék és csak azután sokára lett Baross Gábor, aki nem tévesztendő össze nagynevű apjával, a vasminiszterrel. Kezdetben, vagyis a háború előtt a postatakarék a legnépszerűbb intézményeink egyike volt, amely tagadhatatlanul közérdekű tevékenységet fejtett ki. A többi közt volt egy morális hivatása: a takarékosági hajlam kifejlesztése és ápolása.

Az új generáció már nem is igen tud róla, mert a háború előtt való idők romantikus kódéba vész, hogy a postatakarék I koronás betéteket fogadott el és még ennek összegyűjtésére is könnyű módot adott úgy, hogy kis betétlapokat hozott forgalomba, amelyek tíz-fülleres levélbélyegek felragasztásával egy korona betétet szolgáltatott. *Kisembereknek, iparosoknak, alkalmazottaknak és kisdíjakoknak kedves és hasznos szenvedélye volt a postatakarék betétgyűjtése*, a köznek pedig haszna volt belőle, mert eltekintve attól, hogy az apró betétekből nagy tőkék gyűltek össze és voltak közérdekű célok szolgálatára felhasználhatók, — már a gyermekekbe beoltotta a takarékoság szellemét, amely alapja volt a békeidők közgazdasági erőlködésének, amelyre föl lehetett építeni Nagy-Magyarország gazdasági konstrukcióját.

Volt a postatakaréknak a múltban is több elnök-igazgatója. Nem voltak éppen finánc-napoleonok, de tudatában voltak a vezetésükre bízott intézmény missziójának és eszükbe sem jutott azt nemes rendeltetésétől eltéríteni. A mult elnök-igazgatói azonosították a maguk pénzügyi felfogását a postatakarék szellemével s működésüket az intézet nyíltan bevallott céljának szolgálatába állították. Sikerült is a postatakarékokat úgy a bel-, mint a külföldön rokonszenvenessé tenni, úgy, hogy ennek az intézménynek nem voltak ellenségei, csak barátai.

Ma már kissé megváltozott a helyzet. Ma már Baross Gábor a postatakarék elnök-igazgatója, — ez időszert szabadságolva. Mielőtt azonban szabadságot kelt volna, reformokat léptetett életbe a postatakaréknál, melynek üzletkörét kitágítva, vállalkozott az állami árverési csarnok, valamint a zálogházak pénzügyi szükségletének ellátására, örök tombola finanszírozására, nem utolsósorban kurzusintézmények sikertelen felvirágoztatására, sőt a frankhamisítási ügy vizsgálati anyagában is kutatják a postatakarékpénztár elnökének szerepét.

A postatakaréknak ezek az új üzletágai nem keltettek osztatlan elismerést, amit eléggé bizonyít, hogy igen mértékadó helyeken a postatakarékokat elavult, idejétmúlt intézménynek minősítették és olyan közgazdasági tényező, mint a takarékosági bizottság, a megszüntetését hozta javaslatba.

Nincs igazuk azoknak, akik a postatakarékokat fölöslegesnek tartják. Ezek a békeidők postatakarékját összetévesztik a Baross Gábor-féle postatakarékkal, amelyre tényleg nincs szükség. Nem a postatakarékokat kell megszüntetni, hanem a Baross-féle elnökigazgatóst és vissza kell térni a békebeli célokhoz, amelyeknek szüksége ma fokozottabban fennáll. Soha nagyobb szükségünk nem volt arra, hogy a takarékoság szellemét, a pénz megbecsülését beoltsuk a társadalomba, mint ma, amikor a háború és az utána következő közgazdasági rendszertelenségben éppen a pénz becsülete vesztett legtöbbet és éppen a takarékoság, mint rossz üzlet idegződött bele a köztudatba.

A valutakrizis ideje elmúlt, a korona árfolyama

Kis Komédia 3 bohózat
RÓ és STEINHARDT reáléptény!
VI. Révay uccán 18. szám — Kezdet 8 or. kor — Telefon: 4 22

Élete végéig

évente **63** millió

korona az

Életjáradék-sorsjegy 3 főnyereménye

Mi nem halasztunk!

Húzás már február 6-án!

Mindenütt kapható!

Sor jegyinté üsége: Aranyvíz tér 1. szám
Telefón József 115—09

stabil, a konjunkturális üzletek divatja leáldozott s a pénz becsülete helyreállt. *A pénzügyi helyzet fokozatosan növekedő betétállománya a takarékosági ösztön reaktíválódását bizonyítja.* Ezt az ösztönt fejleszteni és a takarékoságot, a tőkegyűjtést a kisembereknek ismét lehetővé tenni lenne ismét a postatakarék feladata, amelyet ha lelkiismeretesen és becsületesen teljesít, újból az ország egyik leghasznosabb és legnépszerűbb intézménye lesz, amelynek megszüntetésére gondolni sem szabad.

Rudolf Mosse: Magyarország Ujságkatalógusa. Még mindig súlyos, de mégis már az enyhülés reményével kecsgető napokban jut a Rudolf Mosse Rt. „Magyarország Ujságkatalógusa” az érdekeltek kezébe. A gazdasági betegség krízisén immár túlvagyunk és tanácsosnak látszik kellő, hathatós propagandával felkészülni az idők javulására. A modern üzleti életnek nélkülözhetetlen hadművelete a reklám és ennek a műveltetnek megtervezésével „Magyarország Ujságkatalógusa” a kereskedőnek körülbelül azt a szolgálatot teszi, mint a hadvezérnek a pontos, megbízható, áttekinthető terepszemlényt nyújtó térkép. „Magyarország Ujságkatalógusa”-ból lehet megtudni, hogy a hirdetőnek milyen hazai napilapok és szaklapok állanak rendelkezésére, hogy a felsorolt lapok útján milyen méretű hatást várhat, sőt a katalógus alapján a hirdetőnek módjában áll körülbelül számot vetni reklámműveletének előrelátható költségeivel is. Ezek azok az értékes adatok, melyek a Rudolf Mosse Rt. „Magyarország Ujságkatalógusa”-t közkedvelté, sőt nélkülözhetelenné tették és amelynek révén ez a mű megbízható útmutatója lett immár a magyar kereskedelemnek is az újsághirdetéseket, a reklám és propaganda széles és annyira fontos területén.

* Az „Ifjú” Wlassics, Dr. báró Wlassics Tibort ünnepelték a héten barátai és tisztelői huszonötéztendősi író jubileuma alkalmából. *A Polgár*, melynek hasábjait a jubiláns író legutóbbi karácsonykor kereste fel költeményével, ezúton köszöni

a költőt, az igaz embert, a nagy kultuszminiszter Wlassics Gyula nagy kultúrájú fiát, aki szabadelvű kor szülötte, szabadelvű tradíciók őrzője és ápolja atyja eszméit, amit más utódok, például a szabadkőműves nagymester Rakovszky István leszármazottai, elfeledtek.

BIZÁNC

KÁVEHÁZ ÉS ÉTTEREM

VI., TERÉZ KÖRÚT 34

Úri társaskörök

részére a legideálisabb klubhelyiség a

RÓZSALUGAS

Külön billiárd- és játéktér

Tánchelyiség. Zongora

Telefón 198—74

NÖMOZGALOM

Az elmúlt héten — mint *A Polgár* már jelezte — a fővárosnak csaknem minden választókerületében megindult a Nemzeti Demokrata és Szabadelvű Női Csoport szervezkedése.

Dr. Baracs Marcellné, a Csoport országos elnöke irányítja ezt a munkát. Az elmúlt héten az Erzsébetváros, a budai kerületek és a Józsefváros választókerülete női táboraik megalakulása történt meg programszerűen. Az egyes kerületi csoportok alapját vetették meg a dr. Baracs Marcellné által egybehívott asszonyok és leányok, akik most már, mint hivatalosan kijelölt kerületi intézőbizottság teszik meg a szükséges előkészületeket az egyes választókerületek nagygyűléseinek összehívására.

Az Erzsébetváros

XIII. választókerületének intézőbizottsága az elmúlt hét szerdáján alakult meg és tagjai a következők lettek: Kreisler Jenőné, Méri Zoltánné, Barber Tivadarné, Beer Imréné és Weidlinger Andorné.

A XIV. választókerület asszonyai a Női Csoport intézőbizottságába a következőket delegálták: Reitzer Iona, Ullmann Gizella, Székely Vilmosné, Breitner Károlyné és Taubner Margit.

A XV. választókerület intézőbizottsága így alakult: Kanizsai Dezsőné, Reitmán

Jenőné, Pogány Brunóné, Fischer Samuné és Pál Bertalané.

XVI. választókerület. A Nemzeti Demokrata és Szabadelvű Nők Csoportjának intézőbizottsága: özv. Révész Adolfné, Csányi Aladárné, Szilassy Jánosné, Nathan Imréné és Kardos Sománé.

Az Erzsébetváros kerületeinek intézőbizottsága a maga kebeléből két tagot küld be a Központi vezérőrbizottságba. E két delegátus lett: dr. Csörgő Hugóné és Grossmann Artúrné.

A budai kerületek

asszonyai pénteken gyűltek össze a szervezkedés munkájára.

Az I. választókerület (Vár) intézőbizottságába megválasztották a következők: dr. Szegő Elemérné, Bíró Hugóné, May Frigyesné, dr. Gatten Hugóné és Ligethy Mária.

A II. választókerület (Lágymányos-Kelenföld) így alakította meg intézőbizottságát: Kramer Adolfné, Ledovszky Gézánné, Császár Józsefné, Ladányi Árpádné és Neumann Henrikné.

A III. (Krisztinaváros) választókerület intézőbizottsága: Budai Emilné, Révész Sándorné, László Aladárné, Endrődy Zoltánné és Barabás Gézánné.

A IV. választókerület (Víziváros) asszonyai és leányai a következőket választották meg intézőbizottságuk tag-

jaivá: Szemere Samuné, Mautner Elné, Litssauer Emilné, Haas Emilné és Spillek Lili.

Végül az V. választókerület (Óbuda) intézőbizottsága így alakul: Kádler Gyuláné, Gara Péterné, dr. Vajda Zsigmondné, Timár Zsiginondné és Timár Lajosné.

A Józsefváros

kerületei szombatn rakták le női csoportjaik alapját. Az intézőbizottságok a következőképpen alakultak meg:

XVII. választókerület: Vörös Jánosné, Löwenberg Ferenéné, Iványi Lajosné, Nagy Sándorné és dr. Fischer Jenőné.

A központi vezérőrbizottságba: dr. Gaal Sándornét és Keleti Bélánét küldték be.

XVIII. választókerület: Zimmermann Dezsőné, Rosenthal Katalin, Czuker Teri, Iritz Erzsébet és Guttmann Teréz.

XIX. választókerület: Román Ernőné, Schleifer Jakabné, Podor Mihályné, dr. Verbőczy Béláné és Antal Jánosné.

A Terézváros, Lipótváros, Ferencváros és Kőbánya szintén a napokban alakítják meg intézőbizottságaikat.

— A Terézvárosi Jótékony Nőegylet február 7-én tancmuluságot rendez a Hungária szálló termelében. Jegyek dr. Vázyoni Vilmosné (VI. Buljovszky uca 14.) kaphatók. Személyjegy 40.000 korona, családjegy 100.000 korona.

DEMOKRATA ÉLET

A demokrata társadalom nagy eseménye az elmúlt héten dr. Wildner Ödön nagyszabású kultúrtörténelmi jelentőségű előadása volt az arról az eddig kevésbé feltárt intim kapcsolatáról, amely a nemzet halhatatlanját, Jókai Mórt a fővároshoz fűzte: A kiváló szociálpolitikus meghallgatására nagyarámú közönség gyűlt össze

a Központi Demokrata Kör

helyiségében. Vázsonyi Vilmos helyett, akit fontos politikai tanácskozások foglaltak el, dr. Bródy Ernő kérte fel Wildnert előadásra megtartására. A közönség zúgó tapsai közt lépett az emelvényre dr. Wildner Ödön, aki „Jókai és a főváros” című nagy tanulmányának egyik részét olvasta föl. Alaposság, tárgyismeret, amellett költői lendület jellemzi a munkát, amely az író készülő könyvének egyik megkapóan élvezetes fejezete.

A Polgár más helyén közöljük a felolvasott részletet, itt azokat a reflexiókat ismertetjük, amelyeket Wildner Jókai első pesti szerepléséhez fűzött.

— Pesttel — mondotta Wildner — akkor került Jókai közelebbi nexusba, amikor — ami hallatlan volt abban az időben — írói honoráriumából, a Magyar Nábobért kapott 2000 pengőért telket vásárolt a Svábhegyen, ahova már előzőleg került menekülése közben. Vett egy kórkaszt és abból ő és felesége pakadicsonot csináltak. A negyvenes évek divatja szerint ő is gúnyolta, lekiécsinyelte Pest városát és a pesti spizsbürogerket, de később rajongója, gazdaságolója lett a városnak és igazán jól már ekkor is csak svábhegyi tuszkulánumban érezte magát. 1856—57 táján, mikor édesanyja meghalt, egy kis pénzmagot örökölt és belvárosi háziúr lett. De nem sok haszna volt belőle, mert bohém embereknek adott lakást, akik csak néhanapján fizettek házbért. Később aztán a Kistestáló uccában, a mai Baross uccában vett házat; de ezzel sem volt szerencséje, mert bár a város iskolai célokra sajátította ki, Jókai itt sem mutatkozott jó üzletembernek.

— A fővárosi közigazgatással is összeköttetésbe került. Ő, aki legnagyobb ellenzője volt a virilizmus intézményének, mint virilista került a törvényhatósági bizottságba 1873-ban. Azután több ízben volt még városatya. 1894-ben a virilisták közül csak a 82-ik helyen választották be, míg az első Beliczay mester, a mézeskalácsos volt. 1894-ben könyvtelen volt lemondani bizottsági tagságáról, mert elmulasztotta az összeíró küldöttség előtt a jelentkezést és így választói joga megszűnt. A fővárosi politikában nem igen vett részt, de méltán érte 50 éves írói jubileumán a főváros kitüntetését, díszpolgárrá választása, mert írásában a főváros nagyságát és dicsőségét zengte. „Mégis mozog a föld” című regényének zárófejezetében Jenei Kálmán szájába a főváros hatalmas felkúzdulásától szóló feljótátat ad a költő. Ha ez a kép ma talán szatírának látszik is, nem szabad csüggednünk, mert az evolúció nem mindig halad egyenes úton fölfelé. Ha most talán az evolúció egyik völgyébe jutottunk is, biztosak lehetünk abban, hogy annak a fővárosnak, amely a vidékről jött Jókai Mórt

magához tudta láncolni, megvan a jövője, a fejlődési lehetősége.

Percekig ünnepelte a hallgatóság az előadót, akinek dr. Bródy Ernő lelkes szavakban mondott köszönetet a tartalmás, élvezetes és értékes munkáért. Wildner Ödön neve — úgymond — szorosán összefügg azzal a korszakkal, amely az új Budapestet jelenti. Az a nemzet, amely Jókai Mórokat, Kossuth Lajosokat tudott adni, nem pusztulhat el. Ideig-óráig lehet reakció, ideig-óráig nevezhetik bűnösnek is Budapestet; de el fog jönni az a korszak, amikor a munka újra jogaiba lép, a tudomány, irodalom, kultúra ismét visszanyeri területeit, amikor a ronbolás szellemét újra az alkotás fogja felváltani...

A politika izgalmai estéről-estére nagy táborot gyűjtöttek össze a Központi Demokrata Körbe, ahol a párt képviselői és többi vezetőfőrdiai élénken pertraktáltak a lázas ütemben kialakuló eseményeket. De a frankhamisítási affér sem terelte el a figyelmet arról a kulturális és szociális munkáról, amely a demokrata pártnak egyik legfőbb feladata. Január 23-án, szombaton este Quittner Ervin műépítész „Városépítési problémák” címen tart előadást a Központban. Január 26-án, kedden Szilágyi Olga szerzői estje lesz, amelyen több kiváló író és művész is közreműködik.

A művészetnek szentelte hétfői estjét

a III. ker. Demokrata Társaskör

ahol Fehér Artúr színművész adott elő magyar és külföldi szerzők műveiből. A közönség lelkesen ünnepelte a kitűnő szavaltót. Az előadást dr. Radó Sándor hatásosan vezette be.

Több száz főnyi közönség jelent meg szerdán, január 20-án

az Erzsébetvárosi (XIII.) Demokrata Kör

társasvacsoráján, amelyen Baracs Marcel dr. ismertette nagy beszédben a legutóbbi napok eseményeit. Kifejtette, hogy a mostani politikai és gazdasági helyzetből csak a polgárság tömörülése vezetheti ki az országot, az összetartás adja a polgárságnak azt az erőt, amely Őj politikai tényezővé teszi és irányító befolyást juttat neki az ország kormányzásába. A polgári erő és összetartás forrásai a demokrata körök, amelyeknek nagy jelentőségét senki sem vonhatja kétségbe. A sikerült összejövetelen még Vámos Henrik, Gáspár Fülöp, Hajdu Magyar Miklós, Baracs Marcelné és Klein Elek szóltak fel.

Városi politikával foglalkozott ez az héten is az

Erzsébetvárosi (XIV.) Demokrata Kör

ahol a keddi választmányi ülés Magyar Miklós elnök indítványára elhatározta, hogy csütörtökre, január 28-ra egybe hívja a kör helyiségébe a VII. kerületi blokkbeli kerületi választmányi tagokat, hogy a szegényügygel és a köztisztaságkérdéssel foglalkozzanak, s bizonyos szükségességnek mutatózó intézkedéseket beszéljenek meg.

Az Erzsébetvárosi (XV.) Demokrata Kör január 16-án este nagyszabású művészi hangversenyt rendezett. Newell Klára

külföldet járt zongoraművész, Liszt Tarantellá-ját és XII. rapszódia-ját művészi lendülettel játszotta. Fischer Anny és Ilonka hegedűművésznők, Moosonyi Mimi zongorakísérete mellett Vieuxtemps, Mendelssohn és Sarasate egy-egy koncert-darabjának prezf előadásával ragadtatták el a közönséget. R. Janauschek Anci, a m. k. Operaház tagja, Robitsch tanár zongorakíséretével, a „Zsidónő” operából énekeltek nagy tetszés mellett. A pompás előadást hajnalig tartó tánc követte, melynek rendezésében a Zenit sportifjak jeleskedtek.

A Józsefvárosi (XVII.) Demokrata Körben

a szokásos keddi társasvacsorán Weiller Ernő dr., Körömczy Zoltán dr., Hajdu Marcel dr., Vitéz Aladár és Román Ernő foglalkoztak a napi politika eseményeivel. Kedden, január hó 26-án Bakányi Kálmán, az OMKE igazgatója tart előadást aktuális gazdasági problémákról. Csütörtökön, január 28-án pedig Lux Terka, az ismert író nő olvas fel a nőkérdésről.

Nevezetes mozzanata volt a demokrata-hétnek

a Kőbányai Nemzeti Demokrata Párt

választmányi ülése, amelyen Grünfeld Manó elnök Vázsonyi Vilmos fűzőletét tolmácsolta. A pártvezér örömmel értésült a kőbányai demokraták munkásságáról és azt a reményt fejezte ki, hogy az új pártvezetőség égizse alatt megkezdett és szépen fejlődő szervezkedést lakdatlan buzgalommal folytatja. Ezután bejelentette, hogy az elnökség, a főtítkárral karöltve, a X. közigazgatási kerületben foglalkozási ágak szerint szervezőbizottságokat állít össze, amelyeknek alakulására névze javaslatot tett. Dr. Erdész Dezső ügyv. elnök, dr. Mann Géza alelnök és többek hozzá szólása után László Gyula főtítkárral felolvasa a foglalkozási ágak szerint összeállított bizottságok, valamint a női bizottság névsorát, melyet a választmány egyhangulag elfogadott, megtoldva azzal, hogy a szervezőbizottságok működését rövid időn belül a kőbányai szervezkedés fogja követni. Grünfeld Manó elnök jelenté, hogy az adófelosztási bizottságba a párt az ügyvezető közül dr. Erdész Dezsőt és dr. Székely Hermannat, a kereskedők közül Grünfeld Manót és Haas Józsefet, az iparosok közül Neumann Istvánt ajánlotta, akiket a választmány egyhangulag választott meg. Ugyancsak az elnök ajánlatára a nemzetgyűlési képviselők névjegyzékének kiigazítására összeíró küldöttségek tagjaival Heller Sándort, László Gyulát, Sattler Pált és Haas Józsefet választották meg. Közölte az elnök, hogy a párt a villamosközlekedés megjavítása végett nevezetesen a Kőbányai útnak a Baross uccával és Jászberényi útnak a Maglódi úttal való bekapcsolása iránt beadványt fordult a főváros tanácsához és minden remény megvan, hogy a bekapcsolások a közeljövőben megvalósulnak; Lépéseket tett a párt a Kőbányai út végén levő sorompó megszüntetése ügyében is. Végül elhatározták, hogy február első hetében pártvacsorát rendeznek, melyre a központi pártvezetőséget is meghívják.

Laptulajdonos: dr. Vázsonyi János
Felelős kiadó: dr. Csérgő Hugó

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

A POLGÁR
- a polgáré!

Mindenki fizessen elő
A POLGÁR-ra!

Váltóhitelt olesó kamat mellett folyó-
situnk autóra, ék-
szerre, szőnyegre és
mindennemű árura. **BANK és ÁRUFORGALMI,**
Nádor uca 30. szám. Telefon: 108 84

Csak egy helyen kapható

Montirozott hamutányér 39.000 K-tól
Függönyök 140.000 K-tól
150 cm. etamin 24.000 K-tól

„Erma“ kézimunkaház
Budapest VIII. József körút 17
Telefon: József 57 szám

LÁTTA?

Nyakkendőim, ingeim, gallérjam
női harisnyám, kesztyűim? Hely
úridivatkirály, Üllői út 16 (Kálvin térnél)

Engedményes ár-
ban hangszerek
és gramofonok
a Nemzeti Demokrata
Pártkör tagjainak
Lemez ajándékok
legnagyobb raktára
Hangszer-Ölthon

FEKETEMIHÁLY

Budapest VIII. kerület, József körút 9. szám

Krámer Adolf
festő- és mázolómester
Budapest 7, Lágymányosi u. 4. Tel. J. 82-57

BÉRHÁZAKAT

előnyösen közvetít: **Schreyer Ügynöksége** BUDAPEST, VII.
MURÁNYI uca 22

**Külföldi illatszerek
és kozmetikai
különlegességek**

BALASSA HUNGARIA
DROGERIA Budapest,
VIII. József körút 13

RÉZ, VASBUTOR sodrony, ágybetét
gyermekkocsik elis-
mert jóminőségénél fogva legolcsóbb **HIKKER** gyárában,
Budapest, VII., Dohány uca 6. szám. Telefon: József 124-12

Megjelent
Magyarország
1926. évi
Ujságkatalógusa

Kiadja a
Rudolf Mosse Rt. hirdetési iroda
Budapest, VI., Podmaniczky uca 49. szám

Hirdetőknek kívánatra ingyen és bementve

Bánd „családi“ kenyér

Gyártja: **özv. Bánd Gyuláné és fia kenyérgyára, VI., Frangepán u. 15**